

Inventarisatie tijdelijke lesplaatsen

i.o.v. SWV Koers VO

2013 Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft deze rapportage geschreven op verzoek van het SWV Koers VO Rotterdam.

Auteur

Corian Messing

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

Telefoon 030 - 230 6505

06 - 41729119

Website www.nji.nl

E-mail c.messing@nji.nl

Inhoud

1 Extra onderwijsondersteuning op de reguliere school	6
2 IJsselcollege: Time In en Time Out.....	8
2.1 Omschrijving	8
2.2 Kenmerken doelgroep	10
2.3 Aantallen	10
2.4 Relatie met de OOV.....	11
2.5 Effect van plaatsing.....	11
2.6 Discussie.....	11
3 Krimpenerwaard College: interne Time Out	13
3.1 Omschrijving	13
3.2 Kenmerken doelgroep	15
3.3 Aantallen	16
3.4 Relatie met de OOV.....	17
3.5 Effect van plaatsing.....	17
3.6 Discussie.....	17
4 Penta College Hoogvliet: Reset.....	19
4.1 Omschrijving	19
4.2 Kenmerken doelgroep	22
4.3 Aantallen.....	22
4.4 Relatie met de OOV.....	23
4.5 Effect van plaatsing.....	23
4.6 Discussie.....	23
5 Bovenschoolse tijdelijke lesplaatsen	26
6 Trivium Lindenhof: Ambulante begeleiding en dagopvang Oudere Jeugd (DOJ) Hoeksche Waard	28
6.1 Omschrijving	28
6.2 Kenmerken doelgroep	31
6.3 Aantallen	32
6.4 Relatie met de OOV.....	32
6.5 Effect van plaatsing.....	32
6.6 Discussie.....	33
7 Maxima College: rebound voor Farel en Gemini	35
7.1 Omschrijving.....	35

7.2 Kenmerken doelgroep.....	37
7.3 Aantallen.....	38
7.4 Relatie met de OOV.....	39
7.5 Effect van Plaatsing.....	39
7.6 Discussie.....	40
8 De Onderwijsopvangvoorzieningen Rotterdam (OOV).....	43
8.1 Omschrijving.....	43
8.2 Kenmerken doelgroep.....	47
8.3 Aantallen.....	51
8.4 Financiering.....	54
8.5 Effect van Plaatsing.....	54
8.6 Discussie.....	56
9 Educatief Centrum.....	59
9.1 Omschrijving.....	59
9.2 Kenmerken doelgroep.....	62
9.3 Aantallen.....	63
9.4 Relatie met de OOV.....	64
9.5 Effect van Plaatsing.....	64
9.6 Discussie.....	64
10 Projecten speciaal onderwijs junior.....	67
10.1 Herstart en Op de Rails junior.....	67
10.2 Discussie.....	68
11 Discussie.....	69
11.1 Plussen en minnen in de regio.....	69
Bijlage 1: Overzichtstabel.....	71
Het Nederlands Jeugdinstituut: hét expertisecentrum over jeugd en opvoeding.....	73

Voorwoord

Eind 2012 verscheen de notitie 'een passend onderwijsprogramma voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs', in maart 2013 aangevuld met een concept AMvB. In de notitie en de AMvB is (voorlopig) vastgelegd welke kaders en ruimte in mogelijkheden OCW biedt voor het inrichten van voorzieningen, gericht op leerlingen die specifieke ondersteuning nodig hebben om onderwijs te kunnen volgen.

De notitie maakt duidelijk dat met de invoering van passend onderwijs vanaf 1 augustus 2014 vier mogelijke arrangementen zijn te onderscheiden:

- Extra onderwijssteuning op de reguliere school
- OPDC nieuwe stijl, met daarin de mogelijkheid het huidige OPDC, Herstart, Op de Rails en/of rebound te huisvesten
- Symbiose: een onderwijsvorm voor leerlingen die staan ingeschreven in het VSO, maar een deel van het onderwijs in het reguliere VO volgen.
- Voortgezet speciaal onderwijs

Dit is geen uitputtende opsomming. Vanaf augustus 2014 zijn vele soorten maatwerk arrangementen mogelijk, al dan niet integraal ingericht met jeugdzorg en/of lokale ondersteuning en met als vertrekpunt de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

Nu de kaders helder worden, is in heel Nederland een proces op gang gekomen waarbij scholen en schoolbesturen binnen de samenwerkingsverbanden nadenken over de ondersteuningsarrangementen die zij passend bij de eigen context willen, maar ook kunnen bieden. Dat geldt ook voor Koers VO.

Deze rapportage is in opdracht van Koers VO tot stand gekomen. Ze beoogt een bijdrage te leveren aan discussies en besluitvorming binnen het samenwerkingsverband door de stand van zaken in de Rotterdamse regio te beschrijven op de eerste twee in de brochure genoemde arrangementen:

1. bestaande schoolinterne arrangementen, die extra ondersteuning op de schoollocatie bieden (denk aan Time In en Time Out van het IJsselcollege, de Time Out klas van het Krimpenerwaard College en de Reset van Penta College Hoogvliet).
2. bovenschoolse ondersteuning aan leerlingen in de Rotterdamse regio (rebound, Op de Rails en Herstart in de rebound Maxima College, OOVV en Educatief Centrum). Een speciale positie neemt de ambulante begeleiding en dagopvang oudere jeugd van Trivium Lindenhof in de Hoekse Waard in. De voorzieningen onder punt 2 kunnen deel uit gaan maken van een OPDC nieuwe stijl.

In een afzonderlijke rapportage dient de stand van zakenbeschrijving als basis om tot inkadering van het OPDC nieuwe stijl te komen.

Voor alle arrangementen geldt dat zij zich richten op leerlingen die zonder deze ondersteuning een reële kans lopen hun schoolloopbaan op de eigen school voortijdig te beëindigen, dan wel af te stromen.

Nederlands Jeugdinstituut,
Corian Messing
Juni 2013

1 Extra onderwijsondersteuning op de reguliere school

Ondersteuning begint in de klas, in het dagelijkse contact tussen de docent en leerling. Dat is de basis. Koers VO heeft als uitgangspunt dat elke school goed onderwijs biedt en dat gewerkt wordt aan de deskundigheid van docenten. Vervolgens stelt zij dat elke school **basisondersteuning** biedt, in de zin van voorwaardelijke activiteiten, die minimaal nodig zijn om in te kunnen spelen op onderwijsbehoeften van leerlingen.

Er zijn zeven aspecten van basisondersteuning benoemd, die gelden voor elke school en waar alle scholen van het samenwerkingsverband actief aan werken. Dit zijn:

- heldere toelatingscriteria
- volg de ontwikkeling van de leerling
- zorg voor veiligheid en welbevinden van de leerlingen
- elke leerling heeft een mentor
- werk aan sociale vaardigheden en omgaan met elkaar
- betrek leerlingen bij elkaar en bij de school
- betrek ouders bij de schoolloopbaan van hun kind en bij de school

Bij ondersteuning in het onderwijs is volgens Koers VO altijd sprake van één of meerdere van de volgende aspecten¹:

1. extra handen/hoeveelheid aandacht (vormen van co-teaching, extra instructie, instructie in kleinere groepen of de inzet van assistenten);
2. aanpassing onderwijsmaterialen;
3. aanpassing ruimtelijke omgeving (bijvoorbeeld prikkelarme omgeving);
4. inzet expertise (kan gericht zijn op leerling maar ook op docenten bij handelingsverlegenheid);
5. samenwerking met instanties die zich richten op jongeren.

Basisplus

Naast de preventieve basisondersteuning die elke school biedt, bieden alle scholen activiteiten voor (groepen) leerlingen die net iets meer nodig hebben. Soms betreft het specifieke ondersteuningsactiviteiten voor een paar leerlingen, soms voor hele klassen.

Onder basisplus verstaat Koers VO alle ondersteuningsactiviteiten die een school niet standaard aanbiedt, maar die binnen de eigen setting wel snel toegankelijk zijn voor leerlingen. Als voorbeeld noemt men lwoo-leerlingen, die een vmbo-programma met aanpassingen volgen. Alle scholen bieden basisplus ondersteuning, maar zij onderscheiden zich in de onderdelen waarop basisplus ondersteuning mogelijk is en/of in de intensiteit.

In het eerste deel van de rapportage (hoofdstuk 2 – 4) inventariseren we de stand van zaken in het samenwerkingsverband wat betreft de ‘extra onderwijsondersteuning op de reguliere school’, het eerste arrangement binnen de OCW-brochure. Hierbij gaat het om arrangementen waarbij de leerling staat ingeschreven op de school waar het arrangement wordt uitgevoerd. De school is en blijft zelf verantwoordelijk voor de leerling en diens vorderingen.

Binnen Koers VO valt deze vorm van ondersteuning op de schoollocatie gedeeltelijk binnen de basisplus ondersteuning en gedeeltelijk binnen de extra ondersteuning. Een harde grens tussen

---

¹ bron: M&O groep, indiceren en arrangeren met organisatiemodel IVO Passend onderwijs

beide is echter niet te trekken. Koers VO accepteert daarom een grijs gebied van ‘veel’ of ‘meer’ ondersteuning in het overgangsgedebied van basisplus naar extra ondersteuning. Uitgangspunt is dat iedere school per leerling diens onderwijsbehoefte bepaalt. En vervolgens in overleg met de ouders vaststelt hoe zij de ondersteuning het best kan vormgeven en wie ze daarbij nodig heeft. Ofwel: de school gaat arrangeren volgens de hierboven vijf genoemde punten.

Het is aan te nemen dat ‘extra onderwijsondersteuning op de reguliere VO-scholen’ niet alleen in de regio, maar ook op VO-scholen in de stad Rotterdam is georganiseerd. De extra onderwijsondersteuning op de stedelijke scholen blijft in deze rapportage echter buiten beschouwing. Het aanbod aan extra ondersteuning binnen het stedelijke reguliere VO zal hoogstwaarschijnlijk november 2013 bekend zijn, wanneer de ondersteuningsprofielen van de VO-scholen beschikbaar zijn.

In de hoofdstukken 2 – 4 beschrijven we de basisplus extra onderwijsondersteuning in de regio. Dit zijn de Time In en Time Out van het IJsselcollege (hds 2), de Time Out klas van het Krimpenerwaard College (hds 3) en de Reset van Penta College Hoogvliet (hds 4)

2 IJsselcollege: Time In en Time Out

2.1 Omschrijving

De aanpak

Het IJsselcollege in Capelle aan den IJssel heeft op de locatie Kanaalweg een vmbo-school voor 569 leerlingen in kader (plus) en basis. Van hen heeft 48% een lwoo-indicatie. Rugzakleerlingen komen vrijwel niet voor. Aan de Alkenlaan bevindt zich de locatie van het IJsselcollege voor mavo, havo en vwo. Hier komen ruim 700 leerlingen, van wie ruim 1% een rugzak heeft².

Beide locaties beschikken over een Plusvoorziening. De begeleider Plusvoorziening richt zich op de begeleiding van de leerling en/of de docent, als onderdeel van het reguliere onderwijsproces. De leerlingen volgen onderwijs in de eigen klas. Alleen in het uiterste geval zorgt de begeleider Plusvoorziening voor begeleiding van de leerling buiten de les in een hiervoor gereserveerde ruimte op de locatie.

De inzet van de begeleider beïnvloedt tevens de houding van de docenten. De begeleider verricht observaties in lessen, bespreekt deze na met de docent en biedt coaching bij de begeleiding van risicoleerlingen en het omgaan met moeilijke klassen.

Op de locatie Kanaalweg (Time In) is de begeleider 13 uur gedurende twee dagen aanwezig. Deze is in dienst van SCOOR (ondersteuningsorganisatie die o.a. ambulante begeleiding biedt). Op de locatie Alkenlaan (Time Out) werkt een begeleider Plusvoorziening die in dienst is van Yulius. Beide begeleiders zijn gedetacheerd op het IJsselcollege.

De ondersteuning wordt bewust niet dagelijks aangeboden, om de docenten actief betrokken te houden. De begeleider Plusvoorziening stelt voor alle geplaatste leerlingen een handelingsplan en individueel ontwikkelplan op. Hij biedt nabegeleiding, onder meer aan leerlingen in de bovenbouw, maar ook aan leerlingen die uit een OOV terugkeren op het IJsselcollege (incidenteel).

De begeleider werkt door de hele school en is flexibel inzetbaar: het werken met vaste plekken in een aparte voorziening is bewust losgelaten. Hij neemt zo min mogelijk deel aan de diverse overlegvormen binnen de school, maar communiceert overwegend heel direct via de leerling en de mentor. De mentor is de spil in de contacten, de zorgcoördinator heeft de regie en heeft dankzij een matrix zicht op de vraag welke leerling welke vorm van zorg ontvangt. Hij legt verantwoording af aan de locatiedirecteur.

Doelen

De doelstelling is tweeledig: gericht op de competenties leerling en op de docenten/het school-systeem.

Wat betreft de leerlingen:

Kern is door vroegtijdig signaleren en preventief ingrijpen escalatie van problemen te voorkomen.

- dankzij begeleiding op de locatie de leerling in de klas en binnen de school houden zodat het bereiken van de startkwalificatie dichterbij komt. Voorkomen van voortijdig schoolverlaten (en Alkenlaan: afstroom)
- observatie, diagnostiek van de gedragsproblematiek van de leerling

---

² Data ontleend aan de basiskaart 1.0, Actis onderzoek, april 2013

- biedt de interne ondersteuning onvoldoende soelaas, dan is in overleg met deskundigen binnen (en buiten) de school te kiezen voor het meest geschikte vervolg voor de leerling (o.a. OOV, een andere reguliere VO-school, mbo, of VSO)
- leerlingen die zijn verwezen voelen zich gesteund en geholpen. En zij zijn beter in staat om te gaan met hun specifieke leer- of gedragsprobleem in klassensituaties

Wat betreft de docenten:

- steun bij vroegsignalering
- begeleiding op maat: docenten voelen zich gesteund en geholpen
- professioneel werken met een handelingsgerichte aanpak
- versterken expertise. Handelingsrepertoire van docenten / mentoren versterken in het lesgeven aan en begeleiden van leerlingen met diverse problemen. De docenten leren 'een tandje bij te zetten' in het primaire proces in de klas

Doelstelling in concrete aantallen: de uitstroom neemt met een kwart af ten opzichte van juli 2011. Het aantal thuiszitters wordt met een kwart verminderd ten opzichte van september 2011.

Reden verwijzing en toeleiding

In de intake analyseert de begeleider de aard van de handelingsverlegenheid van de docenten en stelt de toelaatbaarheid van de leerling vast. De leerlingen voldoen aan de criteria voor toelaatbaarheid tot de Plusvoorziening. Hierbij worden 9 leefgebieden verkend. Gedragsproblematiek en opvallend gedrag in de klas zijn de meest voorkomende redenen voor aanmelding. Er zijn geen specifieke doelgroepen te onderscheiden.

In de **intake** wordt nagegaan of de leerling voldoet aan de criteria én of plaatsing zal bijdragen aan een oplossing. De leerling is in potentie in staat de opleiding aan het IJsselcollege succesvol af te ronden.

Incidenteel: plaatsing van een leerling op grond van meer maatschappelijke overwegingen.

Bijvoorbeeld: afwachten van plaatsing in Cluster 4 of PrO, met het doel thuiszitten te voorkomen, dan wel te verminderen. Streven is dit tot incidenteel te beperken. Immers: het beperkt de mobiliteit van de begeleider Plusvoorziening binnen de school, wanneer hij leerlingen gedurende een lesdag op moet vangen.

Niet toelaatbaar/afwijzingen:

- Leerlingen die niet voldoen aan de criteria voor de Plusvoorziening
- Leerlingen bij wie duidelijk is dat zij niet in staat zullen zijn de opleiding af te ronden
Duidelijke Cluster 4 leerlingen en PrO-leerlingen zijn daarom niet toelaatbaar.
- Crisisopvang is niet mogelijk vanwege de beperkte beschikbaarheid van de begeleider Plusvoorziening
- Afgrenzing met het SMW is van belang (SMW: enkelvoudige problematiek)

Doel is de problematiek daar te adresseren waar zij thuishoort. Het voorkomen van 'vervuiling' van de Plusvoorziening met onterechte plaatsingen is een belangrijk aandachtspunt in de intake.

Voortijdig beëindigen van plaatsing in de Plusvoorziening is nog niet aan de orde geweest.

Kwalificatie personeel

De begeleiders Plusvoorziening zijn beide bevoegde docenten (pabo/ RT en master SEN) en hebben aanvullende opleidingen gevolgd.

De begeleiders zijn deskundig in het attenderen op en omgaan met externaliserende gedragsproblematiek en psychosociale problematiek.

Bijdrage van de plaatsende school

- Leerling volgt het onderwijs in de eigen klas
- Overleg tussendoor van mentor en begeleider plusvoorziening. De begeleider neemt zo min mogelijk deel aan diverse leerling overleggen, om zoveel mogelijk tijd voor uitvoerend werk ter beschikking te hebben
- Inzet is gefinancierd met middelen Plusvoorziening, volgens het VSV-convenant

2.2 Kenmerken doelgroep

- Leerlingen wonen binnen het werkgebied van Koers VO. Ze zijn afkomstig uit Capelle aan den IJssel en Rotterdam. Incidenteel: leerlingen uit Lekkerkerk, Krimpen aan den IJssel en Schoonhoven e.o. Dat laatste in verband met de opleidingen Voertuigtechniek en Horeca die in de omgeving Lekkerkerk en Schoonhoven niet voorhanden zijn.
- Het plaatsen van leerlingen, afkomstig van collega scholen binnen het SWV (Comenius, Thorbecke) is op incidentele basis mogelijk (mits er plaats is in de Plusvoorziening). Afspraak: de leerling blijft ingeschreven op de school van herkomst en volgt (parttime) onderwijs op het IJsselcollege.
- Onderwijsniveau: vmbo-kb of bb (veelal met lwoo) op de Kanaalweg. Dan wel: vmbo-t, havo/vwo op de Alkenlaan.
- Leerjaar: overwegend onderbouw (12 – 14 jaar). Eindexamenleerlingen zijn plaatsbaar, maar het plaatsen van jonge leerlingen heeft de voorkeur.

Aanvullende hulp/ondersteuning en aanmelding SO.

- Bij het merendeel van de leerlingen is jeugdzorg of een andere vorm van ondersteuning ingeschakeld voorafgaand aan het moment van plaatsing.
- Het komt voor dat tijdens de plaatsing in de Plusvoorziening de noodzaak voor aanvullende hulp wordt vastgesteld bij problematiek die buiten de verantwoordelijkheid van de school valt. Op dat moment wordt bijvoorbeeld een jongerencoach vanuit het CJG ingeschakeld.
- Incidenteel blijkt tijdens het traject alsnog de noodzaak de leerling voor het SO aan te melden. Streven is echter dit in de intake uit te sluiten.

2.3 Aantallen

Streefaantal (Kanaalweg): 40 leerlingen (20 OB en 20 BB). Winter 2012-2013 zijn ongeveer 25 leerlingen in begeleiding op de Kanaalweg.

Toelichting:

- Het streefaantal is niet gerealiseerd (winter 2012/2013) omdat de geplaatste leerlingen langer in begeleiding blijven dan bij aanvang gedacht.
- Naast de individuele hulptrajecten is mee te rekenen dat de begeleider Plusvoorziening soms een hele klas aanpakt, via advisering aan de docenten.

Duur begeleiding

Voorzien was een begeleidingsduur van maximaal 3 maanden. In de praktijk blijken de leerlingen gedurende het hele schooljaar met enige regelmaat een beroep te doen op de begeleider Plusvoorziening. Het blijkt daarom meer voor de hand te liggen een begeleiding af te sluiten aan het einde van een schooljaar, dan wel bij aanvang van het bovenbouwprogramma.

Afronding en vertrek (Kanaalweg)

Bij één leerling is het traject afgerond. Deze is vanwege een verhuizing vertrokken naar een school buiten het SWV.

2.4 Relatie met de OOV

Het valt aan te nemen dat dankzij de begeleiding Plusvoorziening het aantal plaatsingen in de OOV afneemt. Maar: het aantal plaatsingen daalt ook als gevolg van de verhoogde eigen bijdrage van de school bij plaatsing in een OOV.

2.5 Effect van plaatsing

In aansluiting op 1.4: de prijsverhoging van plaatsing in de OOV heeft intern geleid tot een groter bewustzijn van de gevolgen en het effect van plaatsing in een OOV. Ook kwam de vraag op wat de school zelf kan doen. Dit geheel resulteerde in een grotere bereidheid eerder problematiek aan te kaarten binnen de school en hier zelf op in te springen. Daarin vervult de Plusvoorziening een centrale rol.

Sinds de start van de Plusvoorziening zijn de volgende effecten vastgesteld:

- de leerlingen: niet altijd gedragsverbetering. Wel zijn zij beter in staat te reflecteren en de eigen problemen te benoemen
- de klas: een interventie in een 'moeilijke' klas maakt dat de hele klas beter functioneert.
- de docenten: belangrijke winst ligt in meer openheid naar elkaar over de eigen aanpak, meer bereidheid om hierover uit te wisselen met collega's en een verbreding van de tolerantie in de omgang met probleemleerlingen. Meer eigenaarschap van de problematiek bij de docenten. De docenten zijn vertrouwd met de begeleiders Plusvoorziening, omdat zij frequent op school zijn. Dit scheidt een band, leidt tot vertrouwen. Op basis daarvan zijn adviezen te geven die geaccepteerd worden.

2.6 Discussie

Bij onderstaande overwegingen is mede gebruik gemaakt van de kennis die het NJI door de jaren heen heeft verzameld in het uitvoeren van het landelijk ondersteuningsprogramma voor reboundvoorzieningen. De inhoud van deze paragraaf komt daarmee voor rekening van het NJI.

Krachtige kenmerken

- De voorziening bestaat nog niet zo lang, maar heeft een sterke start gemaakt. Vanaf de start is gewerkt vanuit de gedachte dat niet alleen de leerling, maar ook de docent een traject ingaat. Door vanaf het begin deze tweezijdigheid te benadrukken, is het voor docenten vanzelfsprekend dat de begeleider ook kijkt naar het handelen in de klas, de competenties van de docent en hen daarop kan coachen. De docenten laten weten dat zij zich gesteund en

geholpen voelen. In het team is meer openheid waargenomen en een grotere bereidheid over de handelswijze in de klas te spreken.

- Een traject kan ook inhouden dat de begeleider een docent assisteert in het pedagogisch aanpakken van een hele klas, hetgeen een krachtige preventieve werking kan hebben. Verbetering van het pedagogisch klimaat in de klas leidt tot minder incidenten, minder ziekteverzuim en meer werkplezier.
- De zorgstructuur is goed beschreven en uitgewerkt, de Time In en Time Out hebben hierin een helder gedefinieerde plaats en adequate toeleidingsprocedures. Er zijn Smart-doelstellingen geformuleerd.
- De voorziening is aanvullend. De begeleiding is door de hele school en flexibel inzetbaar. Wat goed gaat, gaat goed. Dus volgt alleen opvang van de leerling tijdens lessen waarin zich problemen voordoen. Het is bewust de intentie de omvang van de formatie in de begeleiding te beperken, om zo te benadrukken dat de docent verantwoordelijk is en blijft voor het onderwijsleerproces.

Ontwikkelpunten

Voor zowel Time Out als Time In is het vooral van belang door te kunnen gaan op de ingeslagen (positieve) weg. Beide voorzieningen zijn te zien als een voorbeeld dat zeer goed past onder hetgeen in de brochure van OCW als eerste arrangement staat beschreven: 'extra onderwijssteuning op de reguliere school'.

Puntje van aandacht is de verblijfsduur. Die is momenteel relatief lang: begeleiding kan het hele schooljaar, en soms zelfs gedurende de hele onderbouw periode plaatsvinden. Dat is overigens niet ongewoon in startende initiatieven. Naarmate een voorziening langer bestaat, kristalliseert de verblijfsduur zich verder uit en wordt korter. Maar wel iets om alert op te blijven, aangezien een te lange verblijfsduur uiteindelijk de capaciteit aantast.

3 Krimpenerwaard College: interne Time Out

3.1 Omschrijving

De aanpak

Het Krimpenerwaard College is een scholengemeenschap in Krimpen aan den IJssel met ongeveer 1100 leerlingen die vmbo-t, havo of vwo volgen. De school beschikt over een Plusvoorziening, in de vorm van een apart Time Out lokaal, waar maximaal acht leerlingen tegelijkertijd aan hun lesstof kunnen werken. De Time Out maakt deel uit van de ondersteuningsstructuur binnen de school.

In principe volgen de leerlingen onderwijs in de eigen klas. De vakdocent is en blijft eindverantwoordelijk voor het onderwijsproces, de Time Out werkt aanvullend op zijn inspanningen en biedt opvang en begeleiding 'daar waar de gaten vallen' (bijvoorbeeld na een schorsing). Iedere leerling krijgt op basis van analyse van de hulpvraag een maatwerkoplossing aangeboden in de vorm van een individueel traject. Er zijn daarom geen groepsactiviteiten, zoals groepsgesprekken, of groepstrainingen, en er is geen vast dagprogramma. De leerlingen lopen het Time Out lokaal in en uit, afhankelijk van hun rooster en de lessen die zij nog bij de eigen vakdocenten volgen. Uitgangspunt is aan te sluiten op hetgeen *goed* gaat. De leerling is alleen in de Time Out tijdens lessen van docenten waar het niet goed gaat. De Time Out begeleider bemiddelt tussen docent en leerling en geleidelijk keert de leerling terug in de les(sen). Na terugkeer volgt de begeleider via het leerlingvolgsysteem hoe het met de Time Out leerling gaat wat betreft leerprestaties en welzijn.

Activiteiten in de Time Out:

- tijdelijk verblijf gedurende één of meerdere lessen. De leerling werkt aan schoolwerk en opdrachten
- gesprekken met de leerling over zijn manier van werken en zijn gedrag
- bemiddelen tussen Time Out leerling en een docent of andere leerling
- coachen van docenten op de wijze waarop zij de leerling in de les begeleiden
- contact onderhouden met betrokkenen zoals ouders, mentor, externe hulpverlening
- verwijzen naar schoolmaatschappelijk werk, de schoolverpleegkundige, of de leerplichtambtenaar
- het schrijven en evalueren van een handelingsplan

Er is een intern begeleider voor de interne Time Out, die 36 uur per week beschikbaar is voor uitvoerende en coördinerende werkzaamheden. In de ochtend begeleidt zij de leerlingen tijdens de individuele studie en in de middag heeft zij gewoonlijk afspraken met ouders en gesprekken met leerlingen en/of docenten. Zij besteedt eveneens veel tijd aan het begeleiden en coachen van docenten, volgens de principes van Martie Slooter (CPS): 'de vijf rollen van de leraar'. Verder zet zij de lijnen uit voor de Time Out leerlingen en schrijft zij de handelingsplannen. Ze overlegt met externe jeugdzorginstellingen en lokale aanbieders.

Eén dag per twee weken is de orthopedagoog beschikbaar voor Time Out. Deze neemt IQ-testen en vragenlijsten af (zoals de TRF) en verricht observaties. Testen van Time Out leerlingen is niet standaard en vindt alleen plaats indien het beeld van de leerling daartoe aanleiding geeft. Verder is een dagdeel per week een ambulante begeleider uit Cluster 4 beschikbaar. Hij biedt ambulante begeleiding aan de rugzakleerlingen en is flexibel inzetbaar om Time Outleerlingen in de les te observeren. Ten slotte kan de Time Out een intensief beroep doen op het schoolmaatschappelijk

werk. Inschakelen van SMW is niet standaard, maar gebeurt pas wanneer duidelijk wordt dat er thuis problemen spelen. De SMW'er brengt deze in kaart en bespreekt met de ouders waar zij passende hulp kunnen vinden. De SMW'er verwijst gewoonlijk naar het gezondheidscentrum naast de school, waar het Centrum voor Jeugd en Gezin is gehuisvest.

Ook de Time Out begeleider heeft veel contact met ouders, maar haar contacten zijn inhoudelijk altijd gerelateerd aan de schoolcontext. Het gaat dan om het schoolse functioneren en de vraag hoe het re-integratie traject op school thuis uitwerkt.

Doelen

- het Krimpenerwaard College heeft een laag percentage schoolverlaters. Om dat zo te houden biedt de school begeleiding op maat, zodat zorgleerlingen zo spoedig mogelijk weer deelnemen aan de reguliere lessen en prettig kunnen functioneren op school. Daartoe behoren bijvoorbeeld ook langdurig zieke kinderen, die langzaam weer aan het schoolritme wennen via de interne Time Out
- schakelfunctie (naar het REC). Mocht blijken dat een leerling niet op school kan blijven, dan draagt opvang in Time Out eraan bij dat de overstap naar een andere school of onderwijsvorm soepel verloopt
- deskundigheidsbevordering van onderwijspersoneel. Naast het concrete doel de leerling te behouden voor het onderwijs en de kansen op een diploma te vergroten, is een belangrijk neven doel om daar waar nodig/mogelijk bij te dragen aan het (laten) verbeteren van het pedagogisch klimaat en de schoolinterne zorgstructuur
- crisisopvang is mogelijk bij leerlingen met multiproblematiek. Het gaat dan *niet* om crisisopvang gericht op leerlingen die uit de les zijn gestuurd, etc. Time Out is geen strafklas. Voorkomen moet worden dat een docent een leerling te snel verwijdert, omdat hij weet dat er een alternatief is.

Het doel van de Plusvoorziening is bij leerlingen de belemmeringen zoals die zijn gedefinieerd in de oorspronkelijke regeling Plusvoorzieningen (overbelaste jongeren met problemen op twee of meer leefgebieden) zodanig aan te pakken en/of op te lossen dat de leerling behouden kan blijven voor het onderwijs en niet uitvalt. Leerlingen die voldoen aan deze criteria worden extra ondersteund en/of begeleid als aanvulling op hetgeen binnen de interne zorgstructuur van het onderwijs zelf geboden kan worden.

Reden verwijzing en toeleiding

De reden voor verwijzing naar de Time Out ligt gewoonlijk in:

- niet te hanteren gedrag in de klas. De leerling is opstandig, brutaal en laat zich niet corrigeren. Er zijn conflicten met medeleerlingen en/of docenten. Dit kan uiteindelijk resulteren in schorsing van de leerling
- motivatieproblemen en onderpresteren
- (ziekte)verzuim en spijbelen.

In de Time Out komen zowel leerlingen met externaliserend gedrag, als ook leerlingen met internaliserende gedragsproblematiek. Er zijn geen specifieke doelgroepen onderscheiden.

Het **besluit tot plaatsing** in de Time Out volgt uit overleg van de afdelingsleider (= teamleider) met de begeleider Time Out en de conrector onderwijs. De zorgcoördinatie is binnen de school niet bij een aparte zorgcoördinator belegd, maar bij de afdelingsleider.

De route begint bij de docent, die zijn waarnemingen voorlegt aan een seniordocent. Die kan de vraag voorleggen aan de afdelingsleider. Uiteindelijk is de afdelingsleider beslissingsbevoegd, op grond van de eindverantwoordelijkheid van het onderwijs.

Contra-indicaties:

- veiligheidsproblemen: in dat geval volgt verwijzing naar de OOVV (veiligheidsproblemen komen echter zeer zelden voor)
- schoolangst. Deze leerlingen zijn gebaat bij plaatsing op een andere locatie, waar zij vaak wel durven te komen

Niet toelaatbaar/afwijzingen: Bij aanvang vonden discussies plaats over de vraag of een leerling wel of niet tot de doelgroep voor Time Out behoort. Sinds hierover duidelijkheid bestaat, zijn geen leerlingen meer afgewezen voor plaatsing.

Voortijdig beëindigen van een Time Outtraject is niet aan de orde. Wel kan het zijn dat tijdens het traject duidelijk wordt dat de leerling niet in staat zal zijn om op het Krimpenerwaard College zijn diploma te halen. In dat geval wordt uitgezocht waar de leerling wel op zijn plaats zal zijn, en wacht hij met steun vanuit de interne Time Out plaatsing in de vervolgsituatie af. De Time Out verzorgt een warme overdracht.

Kwalificatie personeel

De intern begeleider van de rebound is maatschappelijk werkster en heeft geen onderwijsbevoegdheid. Zij is gecertificeerd Equip- trainer en zeer ervaren in het geven van vele trainingen, waaronder trainingen sociale vaardigheden.

Bijdrage van de plaatsende school

- De vakdocenten leveren planners, leermiddelen en de controle op gemaakt huiswerk, de toetsen en proefwerken. De mentor blijft intensief betrokken.
- De begeleider van de Time Out is in dienst van de school.
- Er is continue begeleiding mogelijk. Bij terugval komt de leerling weer terug in het Time Outtraject.

3.2 Kenmerken doelgroep

- 61% van de leerlingen woont binnen het werkgebied van Koers VO (Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel en Rotterdam). 39% woont buiten het werkgebied (vooral in Lekkerkerk, Krimpen aan den Lek en Ouderkerk). De regio ligt dicht tegen Gouda aan, maar er is geen samenwerking of contact met het SWV Midden-Holland- Rijnland.
- Incidenteel worden zij-instromers geplaatst, evenals gastleerlingen van andere scholen uit Krimpen aan den IJssel. In 2011 – 2012 is één leerling vanuit het VSO geplaatst. Toelaatbaar tot de school zijn zij-instromers en gastleerlingen bij wie valt aan te nemen dat zij in staat zijn een diploma vmbo-t, havo of vwo te halen en dat zij na een begeleidingstraject van enkele weken in Time Out zullen instromen in regulier onderwijs. Met dergelijke incidentele plaatsingen heeft men tot nu toe echter geen goede ervaringen opgedaan.
- Onderwijsniveau: vmbo-t en havo/vwo: beide respectievelijk 39 procent. Ongedeelde brugklas: 22%

- Leerjaar: overwegend leerjaar 2 (27%), leerjaar 3 (27%) en leerjaar 4 (26%). Daarnaast leerjaar 5 (13%) en het eerste leerjaar (6%). Eindexamenleerlingen zijn plaatsbaar, maar het plaatsen van jonge leerlingen heeft de voorkeur.
- 17% van de leerlingen is 12 of 13 jaar. Op dit moment is de meerderheid 15 jaar (34%) of 14 jaar (23%). Een vijfde (20%) is 16 jaar. Een klein deel is 17 jaar (5%) of 18 jaar (6%). De jongens zijn bij plaatsing gewoonlijk gemiddeld ouder dan de meisjes.

Aanvullende hulp/ondersteuning en aanmelding SO

- Bij ruim een vijfde (22%) van de leerlingen is op het moment van plaatsing in Time Out al sprake van de inzet van jeugdzorg, ggz of opvoedondersteuning.
- Indien de noodzaak tot extra ondersteuning blijkt tijdens de plaatsing, volgt gewoonlijk verwijzing naar het Centrum voor Jeugd en Gezin voor een training of coaching. Uiteindelijk is tijdens de plaatsing in 2011 – 2012 bij 62% van de leerlingen extra hulp van jeugdzorg of lokale ondersteuning ingezet.
- Bij vijf leerlingen bleek het alsnog noodzakelijk hen naar het SO te verwijzen. Daarvan zijn 3 leerlingen naar Cluster 4 verwezen en 2 leerlingen naar Cluster 3.

3.3 Aantallen

Streefaantal: er is geen streefaantal bepaald. In het schooljaar 2011 – 2012 zaten er bij aanvang van het schooljaar 7 leerlingen in een Time Out traject. Gedurende het jaar zijn er 58 leerlingen bij- en afgegaan. In totaal zijn dat schooljaar 65 leerlingen begeleid.

Duur begeleiding

Per leerling wordt een maatwerktraject uitgezet en daarom loopt de duur sterk uiteen. Het kan zijn dat na één bemiddelingsgesprek de relatie hersteld is en de leerling de les weer kan volgen. Bij schorsingstrajecten verblijft de leerling 1 – 2 dagen in de Time Out. Ook intensievere trajecten zijn mogelijk, in dat geval verblijft de leerling 3 tot 6 maanden in de Time Out.

Afronding en vertrek

De 65 leerlingen die in 2011 – 2012 zijn begeleid, zijn naar de volgende bestemmingen uitgestroomd:

Uitstroom Krimpenerwaard	
Leerling blijft op het Krimpenerwaard College	39
Andere VO-school binnen Koers VO	4
Andere VO-school buiten Koers VO	2
OOVR	2
REC Cluster 3	1
REC Cluster 4	3
Mbo	6
Leerwerktraject	1
Detentie/gesloten opvang	1
Overige bestemmingen	6

Tot de 39 leerlingen die op school blijven, behoren ook leerlingen bij wie is geconcludeerd dat zij de capaciteiten missen om op het oorspronkelijke onderwijsniveau verder te gaan. Zij zijn afgestroomd. De zes mbo-leerlingen zijn zes eindexamenleerlingen. Tot de overige bestemmingen behoren drie havisten, die na hun eindexamen naar het HBO zijn gegaan.

3.4 Relatie met de OOV

- Het aantal verwijzingen naar de OOV is gedaald sinds de invoering van de Time Out. Voorheen verwees men jaarlijks 4 à 5 jongeren naar de OOV. Dit zijn er nu 1 of 2 per jaar.
- Men verwijst nu jongeren naar de OOV, bij wie men zeker is dat het Krimpenerwaard College hen niets meer heeft te bieden. Het is in dat geval bij voorbaat al duidelijk dat de jongere niet meer terug zal keren op school.

3.5 Effect van plaatsing

De Plusvoorziening interne Time Out is vanaf september 2010 actief op het Krimpenerwaard College. In de periode tot nu toe zijn de volgende effecten gebleken:

- leerlingen die elders beter op hun plek zijn, krijgen betere en snellere opvang en begeleiding
- op jaarbasis daalt het aantal schorsingen.
- docenten signaleren beter en hulp is meer preventief ingezet.
- betere samenwerking met ouders, externe hulpverlening en school vanuit één plan.
- groei van een schoolcultuur waarin alle docenten met ondersteuners samenwerken aan het traject van de leerling.
- het VSV-cijfer blijft laag en de kans op VSV wordt verkleind.

De school noemt het opvallend dat de behoefte aan langdurige opvang en begeleiding iets lijkt af te nemen, dankzij de meer directe en preventieve inzet van de Time Out begeleiding. Het aantal kortdurende en lichtere trajecten neemt toe, ten gunste van verwijzingen naar zwaardere trajecten (zoals de OOV).

De Time Out begeleider stelt vast dat veel leerlingen beseffen dat ze met een plaatsing in Time Out 'in de gevarenzone' zijn geweest. Daarna doorloopt een groot deel vlekkeloos de rest van de opleiding en haalt een diploma. 91% van de trajecten kent een succesvol einde.

3.6 Discussie

Bij onderstaande overwegingen is mede gebruik gemaakt van de kennis die het NJI door de jaren heen heeft verzameld in het uitvoeren van het landelijk ondersteuningsprogramma voor reboundvoorzieningen. De inhoud van deze paragraaf komt daarmee voor rekening van het NJI.

Krachtige kenmerken

- Deze voorziening bestaat langer dan de vergelijkbare voorziening op het IJsselcollege. Ook hier werkt men vanuit de gedachte dat niet alleen de leerling, maar ook de docent een traject ingaat. De docenten vinden het vanzelfsprekend dat de begeleider hen coacht, kijkt naar het handelen in de klas, en ernaar streeft het pedagogisch klimaat in de klas te verbeteren, evenals de schoolinterne zorgstructuur.

- Ook deze voorziening werkt aanvullend, vanuit het uitgangspunt 'wat goed gaat, gaat goed'. Dus volgt alleen opvang van de leerling tijdens lessen waarin zich problemen voordoen, waardoor iedere dag een ander verloop kent.
- De interne Time Out levert maatwerk, in de breedste zin van het woord. Dat houdt in dat kortdurende begeleidingstrajecten mogelijk zijn, die soms niet meer dan twee dagen beslaan, tot trajecten die meerdere maanden duren.
- De benadering slaat aan, zoals blijkt uit het aantal leerlingen dat dankzij een traject in de interne Time Out op school kan blijven en de opleiding succesvol afrondt.
- Er is een veelzijdig samengesteld team aan de interne Time Out verbonden met een duidelijke rolverdeling en taakstelling. Indien de noodzaak tot verdere hulp blijkt, die buiten de verantwoordelijkheid van de school valt, volgt verwijzing, gewoonlijk naar het CJG.
- Registratie van trajecten en opbrengsten is goed op orde.

Ontwikkelpunten

- Punt van aandacht is hier dat relatief veel leerlingen buiten het werkgebied van Koers –VO wonen (39%). Afstemming met SWV Midden-Holland- Rijnstreek lijkt daarom wenselijk.
- De begeleidster in de interne Time Out heeft geen VO-onderwijsbevoegdheid.
- De trajecten zijn nu zeer sterk individueel. Er is wel een groepslokaal, maar dit is volledig ongeschikt voor groepsactiviteiten. Te overwegen valt of het zinvol kan zijn de kracht van de groep te benutten. Van rebounds in Nederland is te leren dat jongeren elkaar in een groep, waarin zij zich veilig voelen, bijzonder effectief feedback kunnen geven. Dit blijkt in de praktijk een zeer werkzame factor te zijn in gedragsbeïnvloeding.

4 Penta College Hoogvliet: Reset

4.1 Omschrijving

De aanpak

Penta College Hoogvliet, locatie Endenhout, is een school met ongeveer 500 leerlingen voor vmbo-k en vmbo-b, met 35% lwoo-leerlingen en een gering aantal rugzakleerlingen³. Zij huisvest sinds het schooljaar 2010 – 2011 een schoolinterne rebound, die op de bovenste verdieping over een eigen lokaal beschikt. De aanpak is tijdens het eerste jaar goed uitgewerkt in eigen protocollen en procedures. Inmiddels zijn ook resultaten vastgelegd.

De naam geeft het doel van de plaatsing weer: hier krijgen 6 – 8 leerlingen in een vaste groep een ‘reset’ met het doel daarna hun schoolloopbaan op het Penta College zo onbelemmerd mogelijk te continueren.

De groep blijft gedurende negen weken bij elkaar, gevolgd door een nazorg periode van ongeveer 3 weken. Na 9 weken start een nieuwe groep. Tussentijdse instroom is niet mogelijk.

De jongeren volgen in de eerste weken een programma dat volledig afwijkt van de rest van de Penta leerlingen: ze beginnen een kwartier later (om 08.25). De dag begint met nieuws kijken, daarna gaan de leerlingen om 08.45 aan het werk. Zij hebben afwijkende pauzetijden en zijn rond 14.30 uur klaar (op woensdag een uur eerder).

De totale plaatsing omvat 12 weken en kent drie fasen:

- In de eerste vijf weken is de leerling volledig in de Reset groep, te zien als een Time Out voor zowel leerling als docenten. Doel is onder meer het herstellen van de relatie van de leerling met school en motiveren voor school. Daarnaast is deze periode bedoeld om duidelijkheid te krijgen over wat er met de leerling aan de hand is, te bepalen hoe met de leerling omgegaan moet worden, het conceptbegeleidingsplan te evalueren en bij te stellen. Hiervoor kan diagnostisch onderzoek door de orthopedagoog ingezet worden.
- Daarna volgt de re-integratie, waarbij het aantal lessen in de eigen klas steeds verder wordt uitgebreid. Het terugkeer proces wordt continue gemonitord. Na maximaal 9 weken keert de leerling volledig terug in de eigen klas.
- Daarna is het nog enkele weken mogelijk terug te vallen op de Reset medewerkers. De orthopedagoog voert opnieuw klassenobservaties uit om vast te stellen of er werkelijk voortgang is bereikt. Is ook deze periode ten einde, dan is de eigen klassenmentor voortaan het eerste aanspreekpunt voor de leerling. Iedere leerling vertrekt uit Reset met een handelingsplan voor zijn vakdocenten.

De docent en de onderwijsassistent bieden waar nodig begeleiding bij terugkeer. Daarna vangt het docententeam dit vaak zelf op: de school is klein en de lijnen zijn kort. Voorafgaand aan terugkeer in de les vindt waar nodig eerst mediatie plaats tussen leerling en docent, zodat eventuele conflicten zijn uitgesproken en beide elkaar een eerlijke kans kunnen geven.

Plaatsing in Reset werkt als een sterk signaal aan de leerling: hij leert dat de school niet zal veranderen, maar dat hij zélf zal moeten veranderen om een diploma te kunnen halen. De aanpak is confronterend en zet in op persoonlijke ontwikkeling binnen een onderwijs gestuurde omgeving.

---

³ Data ontleend aan de basiskaart 1.0, Actis onderzoek, april 2013

De teamleider onderbouw stuurt Reset aan. In de voorziening werkt een pedagogisch sterke docent, die goed bekend is met de leefwereld van de leerlingen. Ter ondersteuning werkt er een onderwijsassistent. De SMW'er voert één dagdeel per week individuele gesprekken met de Resetleerlingen en onderhoudt contacten met externe zorginstanties. Tussendoor is er veel overleg met de vakdocenten van de Reset-leerlingen, zij lopen regelmatig binnen om huiswerk, toetsen en opdrachten te halen en te brengen en even te overleggen. Zij corrigeren en beoordelen het werk van de leerling. Ter ondersteuning beschikt Reset momenteel nog over een orthopedagoog voor één dag per week. Financieel is deze inzet echter niet veel langer draagbaar en zal met ingang van het schooljaar 2012 – 2013 moeten stoppen wanneer zich geen alternatief voordoet. De orthopedagoog observeert in de lessen, bespreekt met de docenten het verloop van de interactie om gezamenlijk na te gaan waar het fout loopt tussen docent en leerling en analyseert het gedrag van de leerling voorafgaand aan plaatsing in Reset, maar ook groepsprocessen. De orthopedagoog kan de Reset leerlingen testen op cognitief en sociaal-emotioneel gebied, adviseert bij het opstellen van de handelingsplannen en kan leerlingen individueel begeleiden.

De leerlingen werken volgens een vast rooster. De Reset docent bepaalt het programma. De ochtend besteden zij aan schoolwerk en bijeenkomsten, de middag vaak aan activiteiten, zoals een bezoek aan de sportschool. De groep gaat er veel op uit. Alle leerlingen volgen Rots en Water. Daarnaast worden waar nodig individuele trainingen ingezet.

Het hangt van de vraag van de leerling af in hoeverre de lesstof centraal staat. Sommige leerlingen zijn erg ver achter met huiswerk en zij zijn in Reset om hun achterstand in te lopen. Daarom werken zij aan alle vakken. Bij een ander speelt vooral een gebrek aan vaardigheden als plaatsingsreden. Dat kan de aanleiding vormen om de onderwijslast even te beperken, zodat er meer tijd overblijft om vaardigheden te oefenen.

Van de ouders wordt verwacht dat zij aanwezig zijn bij de intake en de evaluatiemomenten en betrokken blijven bij de plaatsing in Reset. Onder meer door het lezen en ondertekenen van de weekevaluatie die hun kind op vrijdag meekrijgt en die op maandag weer mee terug naar school moet komen.

Doelen

Centraal staat het voorkomen van Voortijdige Schooluitval. Reset is een preventief middel om alles op alles te zetten om de leerling binnen te houden. Verder:

- ondersteunen van leerlingen. Bijvoorbeeld door overzicht te geven en planningsvaardigheden aan te leren. Typerend voor deze leerlingen is dat zij geen overzicht behouden. Maar ook: inzetten op het ontwikkelen van zelfverantwoordelijkheid
- observatie en diagnostiek. Wat is er met een leerling aan de hand en hoe is het beste met hem om te gaan?
- deskundigheidsbevordering van onderwijspersoneel in de omgang met gedragsmoeilijke leerlingen.
- vroegtijdig signaleren en aanpakken van problemen in de onderbouw, zodat deze in de bovenbouw zijn opgelost.

Reset biedt geen opvang in afwachting van een vervolgplaatsing. Penta Hoogvliet plaatst weinig leerlingen uit naar het SO en voor hen worden andere oplossingen bedacht tot zij vertrekken. Crisisopvang is evenmin mogelijk in Reset.

Reden verwijzing en toeleiding

Onder de brede doelstelling valt een eveneens brede range aan ondersteuningsvragen waarmee leerlingen in Reset binnenkomen. Er is altijd sprake van een bedreiging van de continuering van de schoolloopbaan. Tot die brede range behoren: gedragsproblemen, problemen thuis, achterstanden in schoolwerk, geen grip hebben op het eigen werk, conflicten en gezag problemen, geen vaste verblijfplaats hebben.

Het **besluit tot plaatsing** is een gezamenlijke conclusie uit een (rapport)bespreking met het hele docententeam. Daarna volgt bespreking in het intern zorgoverleg, met de zorgcoördinator, de SMW'er en de reboundcoördinator. Indien meer leerlingen voor plaatsing in aanmerking komen dan er plekken beschikbaar zijn, volgt plaatsing op grond van de afweging welke leerling hiervan vermoedelijk het meest zal profiteren.

Het merendeel van de plaatsingen verloopt via het interne zorgteam. Plaatsen via het ZAT is echter ook mogelijk.

Criteria voor plaatsing:

- er is sprake van een situatie waarbij de veiligheid van docenten, medeleerlingen en/of van de leerling in het geding is (normoverschrijdend gedrag, maar ook internaliserende problematiek)
- de vraag van de leerling overstijgt de basiszorg van school. De school is handelingsverlegen
- de leerling moet in staat zijn tot cognitief en sociaal leren, waardoor perspectief op terugkeer in het reguliere VO reëel is.
- de leerling en ouders zijn bereid om aan een onderzoek en begeleiding van een orthopedagoog/ psycholoog of maatschappelijk werk mee te werken (door een schoolinterne deskundige of een extern deskundige, zoals een orthopedagoog van CVO-accent)

Contra-indicaties:

- problematiek die nadrukkelijk duidt op cluster 4
- een zodanig gediagnosticeerd psychisch ziektebeeld dat sociaal leren niet mogelijk is en de leerling niet in staat is in een groep met andere leerlingen te functioneren.
- verslavingsproblematiek
- structureel oppositioneel en crimineel gedrag, waarbij de veiligheid van anderen in gevaar komt.

Nadat het besluit tot plaatsing is genomen, voert de Resetmentor een intakegesprek met de ouders en leerling. Zij ondertekenen allen een plaatsingscontract, waarin is vastgelegd wat de school en de Resetmedewerkers leveren, evenals wat de school verwacht van de ouders en van de leerling. De hulpvraag wordt scherp omschreven en verbonden met het doel van de plaatsing. Er wordt een tijdpad uitgezet en er worden afspraken gemaakt over praktische zaken. Zo ontstaat een concept begeleidingsplan met concrete werkpunten.

Het is mogelijk een plaatsing in Reset te herhalen, al komt dit zelden voor. Dat kan bijvoorbeeld nodig zijn bij terugval als gevolg van gewijzigde omstandigheden thuis.

Niet toelaatbaar/afwijzingen.

Omdat in het team altijd eerst een gezamenlijke consensus is bereikt over het plaatsen, komt het niet voor dat een leerling niet toelaatbaar is. Voortijdig uitplaatsen uit Reset komt evenmin voor. Het hele schoolteam heeft een zeer lange adem en groot incasservermogen.

Kwalificatie personeel.

De docent in Reset is van oorsprong welzijnswerker en heeft later zijn onderwijsbevoegdheid VO gehaald. De onderwijsassistent heeft een mbo-4 opleiding afgerond.

Bijdrage van de plaatsende school

- Financieel. Sinds het wegvallen van de Plusgelden, betaalt de school alle kosten zelf.
- De docenten van de leerlingen leveren de planners, lesmiddelen, controle op huiswerk, toetsen en proefwerken. Ze blijven betrokken bij de leerling
- De staf van Reset is in dienst van de school
- Nabegeleiding bij terugkeer

4.2 Kenmerken doelgroep

- Leerlingen wonen binnen het werkgebied van Koers VO. Op een enkeling na zijn zij allemaal afkomstig uit Hoogvliet.
- Incidenteel komen leerlingen van de nabij gelegen Penta vmbo-t locatie. Per groep van 6 – 8 leerlingen gewoonlijk 1 leerling (ongeveer 14% van de plaatsingen).
- Onderwijsniveau: vmbo- kb en vmbo-bb, overwegend met lwoo. Incidenteel vmbo-t.
- Leerjaar: overwegend brugklas en tweede jaar (12 – 13 jaar). In ieder geval onderbouw. Eindexamenleerlingen zijn plaatsbaar, maar dan gaat het vaak om zij-instromers. Leerlingen die pas later op Penta zijn gekomen, vaak ‘met een verhaal’.

Penta Hoogvliet staat in een wijk met een specifieke problematiek. Veel kinderen komen uit gezinnen die al generaties lang in Hoogvliet wonen. De ouders zijn gewoonlijk slecht opgeleid, weinig redzaam, hebben veel problemen en geven deze van generatie op generatie door. Dat geldt bijvoorbeeld voor de wijd verspreide jeugdige zwangerschappen. Soms zijn er geen ouders meer in beeld, of zij zijn niet in staat op te voeden. Zo is bijvoorbeeld in het oudercontract opgenomen dat de ouders dagelijks voor ontbijt en lunch moeten zorgen.

Het verbeteren van deze zwakke sociale structuur is een taaie opgave. Penta probeert dat door een centrum in de wijk te zijn en door gezamenlijk, met een sterk team, hard aan te pakken op school.

Aanvullende hulp/ondersteuning. Aanmelding SO

Zeker de helft van de leerlingen is op het moment van plaatsing in Reset al bekend in de jeugdzorg. Voor een ander deel van de leerlingen probeert Reset tijdens de plaatsing extra hulp of ondersteuning in te schakelen. Bekende partners voor de school zijn MEE, BJZ en jeugdzorg en het CVO-expertisecentrum.

Vanuit Reset vertrekt geen enkele leerling naar het SO.

4.3 Aantallen.

Streefaantal: 40 leerlingen. Er zijn per schooljaar vijf periodes waarin het programma opnieuw start. In iedere ronde doen maximaal 8 leerlingen mee. Het schooljaar start met 6 – 8 leerlingen die voor de zomervakantie zijn aangemeld.

Duur begeleiding.

Een enkele keer is een leerling binnen negen weken klaar met het programma in de vaste groep (bijvoorbeeld als hij achterstanden in moet halen). In dat geval keert hij binnen 9 weken volledig

terug in de eigen klas. De lege plaats wordt dan in de volgende ronde weer bezet. Dit komt echter zelden voor, omdat er gewoonlijk veel extra problematiek speelt.

Afronding en vertrek

De geplaatste leerlingen blijven op Penta Hoogvliet. Vorig schooljaar is van de 40 geplaatste leerlingen één leerling naar een andere VO-school binnen Koers VO vertrokken.

4.4 Relatie met de OOVR

Voor de leerlingen van Penta is plaatsen in de OOVR geen optie. Het is te ver en de leerlingen zouden op het Zuidplein al afhaken en nooit op hun bestemming aankomen. Zeer zelden vertrekt een leerling naar de OOVR, met als reden dat de problematiek van de leerling voor het Penta te zwaar is. Bij de enkele leerling die naar de OOVR is verwezen, wist men dan ook bij voorbaat al zeker dat deze niet terug zou komen. Dat kan ook een leeftijds kwestie zijn: via de OOVR kan een leerling in het mbo instromen.

Verwijzingen naar de nabij gelegen rebound in Spijkenisse (Rochade) komen vrijwel nooit voor, aangezien het SWV Voorne Putten Rozenburg dit alleen na bemiddeling accepteert. Ook voor leerlingen die in Spijkenisse wonen en leerling van Penta Hoogvliet zijn, is dit geen vanzelfsprekende mogelijkheid. Het Penta Hoogvliet heeft ervaren dat zij de leerplichtambtenaar Spijkenisse, of bemiddeling vanuit het onderwijsloket van Koers VO in moet schakelen, om bij uitzondering een leerling in Rochade te mogen plaatsen. Overigens is sinds de start van Reset de behoefte aan plaatsen bij Rochade niet groot. Reset vangt zo goed als alle problematiek af. Slaagt een plaatsing in Reset niet, dan is ervan uit te gaan dat een zwaardere oplossing aan de orde is, gewoonlijk te vinden in Cluster 4.

4.5 Effect van plaatsing

Veel leerlingen beginnen met weerstand aan het verblijf in Reset, ze zien plaatsing als straf. Gedurende het verblijf gaan ze overstag. Ze leven op dankzij de individuele aandacht en het weer zicht krijgen op het eigen werk. Ze zien het behalen van een diploma weer binnen bereik komen en groeien in hun persoonlijk functioneren. Het zijn na afloop van het verblijf geen modelleerlingen, maar ze blijven op school en halen veelal hun diploma.

De begeleiding en coaching van de docenten leidt niet altijd tot aanpassingen in het leerkracht gedrag. Een docent op deze school is gewoonlijk een sterke persoonlijkheid en niet altijd bereid op basis van feedback op het eigen handelen het gedrag aan te passen.

4.6 Discussie

Bij onderstaande overwegingen is mede gebruik gemaakt van de kennis die het NJI door de jaren heen heeft verzameld in het uitvoeren van het landelijk ondersteuningsprogramma voor reboundvoorzieningen. De inhoud van deze paragraaf komt daarmee voor rekening van het NJI.

Krachtige kenmerken

- Een school met een groot hart voor leerlingen, die binnen haar populatie, die is gekenmerkt door veel grootstedelijke problematiek, er alles aan doet om iedere leerling binnen te houden in de schoolgemeenschap van docenten en leerlingen.

- Dankzij een sterk persoonlijke engagement en grote verantwoordelijkheid voor de lokale gemeenschap zijn de schoolmedewerkers tot veel bereid en in staat, maar tegelijkertijd is het aanbod goed onderbouwd. Er werkt een Antilliaanse docent, die letterlijk en figuurlijk de taal van de leerlingen spreekt en vaardig is in zowel onderwijs als maatschappelijk werk. Maar er is ook een goed omschreven aanpak van Reset en de procedures zijn helder en grotendeels bekend binnen de school. Er heeft kortom een goede verbinding plaatsgevonden van de succesfactor persoonlijke betrokkenheid met procedurele stroomlijning.
- De lijnen binnen de school zijn kort. Docenten lopen makkelijk even naar het Reset-lokaal en iedereen zoekt elkaar waar nodig snel op.
- Een confronterende aanpak die duidelijk maakt dat niet de school, maar de jongere zal moeten veranderen, lijkt de meest passende optie bij deze doelgroep. De ervaring in de Nederlandse rebounds leert dat duidelijke kaders en regels, gekoppeld aan oprechte interesse in de leerling en authenticiteit succesvolle ingrediënten zijn bij een streetwise doelgroep.
- Ervaringen in Nederland hebben eveneens aangetoond dat mediatie tussen docent en leerling voordat de leerling terugkeert in de lessen cruciaal kan zijn. Ook dit punt is goed ontwikkeld op Penta.
- Leerlingen kunnen met een grote range aan hulpvragen in Reset terecht. Dit maakt maatwerk mogelijk, waarbij zowel leerling als school baat heeft.

Ontwikkelpunten

- Opmerkelijk is het werken met een vast programma, waarin binnen 9 weken geen tussentijdse instroom mogelijk is. Iedere groep wisselt in zijn geheel. Dit is een organisatievorm die in de Nederlandse rebounds zelden of nooit voorkomt. Ze lijkt echter goed te passen bij de aanpak die de school biedt, maar noemen we toch als punt van overweging.
- De grote betrokkenheid heeft als risico dat de school erg opgaat in de waan van de dag en/of genoeg heeft aan zichzelf. Zo valt bijvoorbeeld op dat er vrijwel geen contact of samenwerking is met de jeugdzorg, dan wel met het SO. Terwijl de schoolpopulatie daar alle aanleiding toe geeft. Het is nog verder uit te zoeken of hier voor de school bruikbare ondersteuningsmogelijkheden liggen die de eigen draagkracht versterken (dan wel de draaglast verminderen).
- Meer specifiek is de vraag hoe het staat met de ouderbetrokkenheid en het partnerschap van ouders. Het is nog na te gaan of op dit punt meer ondersteuning wenselijk is. Is er behoefte aan (meer) maatschappelijk werk?

Ten slotte

Gezien de schoolpopulatie vinden we een interne rebound, zoals Reset, meer dan noodzakelijk. Zonder een dergelijke mogelijkheid tot ondersteuning zouden zonder twijfel meer leerlingen thuiszitten, dan wel definitief uitvallen, te meer daar het vrijwel uitgesloten is dat leerlingen uit Hoogvliet in een Rotterdamse OOVV aankomen. Evenals in de Hoeksche Waard is een regionale voorziening van essentieel belang. Daarbij is te bedenken dat het Penta College deze voorziening momenteel noodgedwongen uit eigen middelen financiert, wat slechts voor een beperkte periode draagbaar is. Indien deze situatie niet wordt aangepakt, zal dit onherroepelijk betekenen dat de school zeer nadelige concessies moet gaan doen aan de kwaliteit en inzetbaarheid van Reset, met vrijwel zeker thuiszitters en VSV tot gevolg.

Ook is uit te zoeken of het plaatsen van Penta- leerlingen in de aanpalende rebound Rochade van het SWV VPR (Voorne Putten Rozenburg) in Spijkenisse is te vereenvoudigen. Maar ook of er mogelijkheden zijn op het Life College in Schiedam, dan wel of het een optie is om Reset als symbiose klas in te richten.

Een regionale onderwijsopvang?

De wat geïsoleerde ligging van Hoogvliet en directe omgeving maakt dat het vanwege de vereiste financiering vermoedelijk geen erg realistische optie is om hier een expertisecentrum in te richten. Toch valt na te gaan of een verbrede onderwijsopvang, voor meer leerlingen dan alleen Penta Hoogvliet, levensvatbaar zou kunnen zijn.

Deze voorziening zou leerlingen op kunnen vangen uit Hoogvliet, Pernis, Poortugaal, Rhoon en de Albrandswaard, voor zover deze leerlingen niet onder het verzorgingsgebied van de rebound Maxima zullen vallen.

Tot het verzorgingsgebied van de huidige Reset zijn in dat geval de volgende scholen te rekenen:

Kenmerken van scholen die binnen het verzorgingsgebied van een EC zouden vallen⁴

	Onderwijs type(n)	Aantal leerlingen	% rugzak	% lwoo
Einstein Lyceum (Hoogvliet en Albrandswaard)	Vmbo-t, havo en vwo	458	0,4	--
Einstein Lyceum		64	1,6	--
Penta Hoogvliet	Vmbo-b en k en vmbo-t	504	0,4	34,9
Accent Praktijkonderwijs Hoogvliet	Pro	145	3,4	--
		Totaal: 1171	Gem: 1,5	

Einstein Lyceum: school voor voortgezet Montessori onderwijs voor VMBO-TL, HAVO, Atheneum en Gymnasium met de profielen VMBO-Plus, TTO en Sport.

⁴ Data ontleend aan de basiskaart 1.0, Actis onderzoek, april 2013. Deze rapportage volgt het regiovoorstel zoals door Actis onderzoek geformuleerd (bijlage IX)

5 Bovenschoolse tijdelijke lesplaatsen

Vanaf hoofdstuk 6 volgt het tweede deel van de rapportage, waarin we bestaande voorzieningen beschrijven in de regio Rotterdam die vanaf 1 augustus 2014 onder het OPDC nieuwe stijl zouden kunnen vallen. OCW noemt in haar notitie 'een passend onderwijsprogramma voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs', uit 2012 het huidige OPDC, Herstart, Op de Rails en/of rebound als voorzieningen die mogelijk op kunnen gaan in een bovenschools OPDC nieuwe stijl.

Het nieuwe stelsel heeft als uitgangspunt dat er ruimte is om de ondersteuning vorm te geven op basis van de ondersteuningsbehoefte van de leerling. Lukt dat niet binnen de mogelijkheden van de eigen school, dan is het samenwerkingsverband mede verantwoordelijk voor het vinden van een oplossing. Die oplossing is en blijft bovenschools ingericht en is bij voorkeur integraal: onderwijs én zorg werken samen ten gunste van de continuering van de schoolloopbaan van de leerling. Voor de toekomst (na de transitie jeugdzorg) zal dit betekenen dat de gemeentelijke deelnemer aan het ZAT (voortaan ondersteuningsteam) moet instemmen met een dubbele inzet bij een leerling.

De bovenschoolse tijdelijke lesplaatsen vallen onder de 'extra ondersteuning' (referentiekader passend onderwijs, januari 2013). Deze vorm van ondersteuning richt zich op leerlingen die meer nodig hebben dan een school binnen de basisondersteuning kan bieden en is georganiseerd in de vorm van arrangementen. Deze variëren van licht curatief en tijdelijk, tot intensief en langdurig of structureel van aard. Uitgangspunt is dat de leerling terugkeert op de reguliere school, en daar voldoende heeft aan de inzet van de basisondersteuning.

Het is echter niet eenvoudig te bepalen wanneer sprake is van extra ondersteuning. Een kenmerk van extra ondersteuning kan zijn dat het bieden hiervan een 'onevenredige belasting' vergt van de reguliere school omdat zij veel aanpassingen zou moeten plegen op één of meerdere van de eerder genoemde vijf gebieden: extra handen/hoeveelheid aandacht, aanpassingen in onderwijsmaterialen en/of ruimtelijke omgeving, inzet expertise en samenwerking met externen. Het is echter nauwelijks aantoonbaar wanneer een inspanning als 'onevenredig' is te omschrijven, omdat bij het bepalen hiervan vele variabelen een rol spelen. Zoals: hoe vaardig en belastbaar is het docententeam? Welke fysieke mogelijkheden biedt het schoolgebouw? Hoeveel formatie ondersteunende staf is op de school inzetbaar?

Deze en andere variabelen zijn mede bepaald door de visie van de school op goed onderwijs, maar bijvoorbeeld ook door de leerling populatie die van oudsher de schoollocatie bezoekt. Kortom, Koers VO stelt vast dat zij hier te maken heeft met een grijs gebied van lichte, middelzware en zware vragen naar ondersteuning. Vandaar dat zij geen scherpe scheidslijn trekt tussen basisplus en extra ondersteuning.

Koers VO plaatst op dit moment leerlingen in een bovenschoolse voorziening voor Herstart, Op de Rails of Rebound. In Rotterdam is deze vorm van ondersteuning geregeld in de vijf Onderwijsopvangvoorzieningen (OOVR), waar de rebound en Op de Rails leerlingen met een perspectief op terugkeer in regulier onderwijs terecht kunnen. Leerlingen bij wie geen realistisch perspectief op terugkeer is vastgesteld, kunnen binnen het Educatief Centrum worden geplaatst en starten daar, na een oriëntatieperiode, in een leerwerktraject. De Herstart leerlingen, die minimaal vier weken hebben thuisgezeten, kunnen eveneens terecht in het Educatief Centrum.

In de regio zijn bovenschoolse tijdelijke lesplaatsen ingericht op het Maxima College in Ridderkerk, waar men de reboundleerlingen van het Farel en het Gemini opvangt. Een bijzondere plaats neemt de ambulante begeleiding en Dagopvang Oudere Jeugd (DOJ) van Trivium Lindenhof in de Hoeksche Waard in. In een strikte interpretatie van de OCW-notitie is dit geen voorziening voor onderwijsondersteuning, omdat de aanbieder immers een jeugdzorginstelling is. Wel zijn in deze voorziening leerlingen van alle scholen uit de Hoeksche Waard welkom en besteedt de dagopvang relatief veel tijd aan onderwijs.

We beschrijven achtereenvolgens de bovenschoolse tijdelijke lesplaatsen in de regio Rotterdam:

- Trivium Lindenhof, aanbieder van dagopvang oudere jeugd voor scholen uit de Hoeksche Waard
- Het Maxima College Ridderkerk, vangt de rebound leerlingen van Gemini en Farel College op.
- De onderwijsopvangvoorzieningen Rotterdam vangen leerlingen vanuit het hele samenwerkingsverband op.
- Het Educatief Centrum, wat betreft het onderwijsaanbod voor Op de Rails en Herstart leerlingen.

6 Trivium Lindenhof: Ambulante begeleiding en dagopvang Oudere Jeugd (DOJ) Hoeksche Waard

6.1 Omschrijving

De aanpak

In Oud-Beijerland organiseert Trivium Lindenhof dagopvang oudere jeugd die op indicatie van BJZ toegankelijk is voor jongeren uit de wijde regio. Op dezelfde locatie bevindt zich tevens een team met zeven ambulante begeleiders.

Ambulante begeleiding

Van de 7 ambulante begeleiders zijn er drie als vaste contactpersoon verbonden aan respectievelijk het Wellant College in Klaaswaal, CSG Willem van Oranje en het Actief College (maakt deel uit van de reg SGM Hoeksche Waard), beide in Oud Beijerland. De inzet is gefinancierd met reguliere middelen van de provincie.

De ambulante begeleider werkt op de scholen en betreft altijd de context bij de begeleiding (gezinsbegeleiding). Verder biedt de ambulante begeleider mediatie tussen school, leerling en gezin en kan hij op verzoek de individuele docent coachen, gericht op de persoon van de docent.

De school kan een training Rots en Water bij Trivium Lindenhof inkopen: voor individuele leerlingen, dan wel voor groepen. Trivium Lindenhof beschikt over twee gecertificeerde trainers, die eigen lesprogramma's op maat mogen maken.

Dagopvang

De jongeren staan ingeschreven op de dagopvang, maar blijven via de DOJ in contact met de school van herkomst en keren daar ook gewoonlijk terug. Ze zijn vier dagen in de dagopvang, de vijfde dag zijn zij hetzij op de school van herkomst, hetzij thuis. De mentor in de DOJ informeert de school frequent via email en nodigt de school contactpersoon uit voor tussentijdse evaluaties. Bij de eindevaluatie is altijd iemand van de school aanwezig, bij voorkeur de mentor van de jongere, maar als de verhoudingen te zeer zijn verstoord, de zorgcoördinator.

Het team in de dagopvang bestaat uit drie pedagogisch medewerkers, een ouderbegeleider en een gedragswetenschapper.

De dag begint om 09.00 uur met een gezamenlijke dagopening. Om 09.30 bepalen de jongeren in overleg met hun mentor het dagdoel van die dag en noteren dat op een whiteboard, zodat zij het doel de hele dag letterlijk voor ogen hebben. Dan begint een blok schoolse vaardigheden, waarin de jongeren werken aan het eigen schoolwerk. Digitaal hebben zij toegang tot Magister, waar zij de benodigde aanwijzingen en planners vinden. Toetsen maken zij in de DOJ. Voor sommige jongeren halen en brengen de mentoren schoolwerk naar de DOJ. Gedurende de dag verwijzen de begeleiders regelmatig naar het dagdoel en aan het einde van de dag evalueert men gezamenlijk de dag, waarbij de mentor, maar ook de jongeren elkaar onderling feedback geven op de mate waarin het dagdoel is gerealiseerd.

Het blok schoolse vaardigheden duurt tot 11.45 uur. Dan begint de middagpauze, waarin de leerlingen gezamenlijk de lunch organiseren. In het middagprogramma staan gesprekken over diverse thema's centraal. Dat zijn gedeeltelijk vaststaande thema's, vergelijkbaar met onderwerpen die bij maatschappijleer aan de orde komen, en gedeeltelijk thema's die op dat moment actueel zijn

in de groep. De dag eindigt voor vrijwel alle leerling om 15.00 uur, tot 16.00 uur is er tijd gereserveerd voor degenen die moeten nablijven en voor mentorgesprekken.

De jongeren koken één keer per week met elkaar. In het schooljaar 2011 – 2012 is veel aan tennis gedaan. Alle leerlingen volgen 12 bijeenkomsten Rots en Water, eventueel nog enkele sessies na terugkeer op school. In de vakanties biedt de DOJ een facultatief programma met excursies.

De mogelijkheden voor nazorg vanuit de DOJ zijn uiterst beperkt. De vrijgekomen plek is gewoonlijk direct bezet en de begeleiders richten zich op de nieuw aangekomen jongere. Tijdens het eindgesprek vindt overdracht plaats aan de interne zorgstructuur van de school van herkomst: zij neemt de begeleiding over. Indien de afgegeven indicatie dit mogelijk maakt, biedt de ambulante begeleider nog ondersteuning. Indien noodzakelijk, kan een verlenging van de indicatie worden aangevraagd. De jongeren komen nog minimaal één keer terug op de DOJ voor een gesprek. Maar ook oud-leerlingen staan nog regelmatig voor de deur.

De ouderbegeleider doet de intake/kennismaking en onderhoudt contact met alle gezinnen. Ouderbegeleiding is in de DOJ verplicht, vanuit de gedachte: “uw kind gaat bij ons veranderen en dat betekent dat hij thuis ook zal veranderen”.

De gedragswetenschapper coacht de medewerkers, is eindverantwoordelijke in de behandeling, doet observaties en voert soms gesprekken met jongeren. De DOJ is een tweedelijns voorziening in de jeugdzorg en daarom niet bevoegd tot diagnostiek en het stellen van diagnoses.

Het programma kent vier fasen, waarin de leerling steeds meer privileges verdient en de hoeveelheid begeleiding steeds meer afneemt:

1. er is continue begeleiding en hulp beschikbaar
2. de hoeveelheid begeleiding en hulp neemt af. Van de leerling is meer zelfstandigheid te verwachten
3. de leerling werkt enige tijd zelfstandig, zonder direct toezicht door een volwassene
4. de leerling staat nog ingeschreven op de DOJ, maar is weer terug op school, met ‘terugkeergarantie’ voor de DOJ

In de DOJ is plaats voor maximaal 10 leerlingen. De leerlingen werken in kleine groepjes van 4 of 5 leerlingen. Indien het onrustig is in de groep, is er een ‘overlooplokaal’ waar een gedeelte van de leerlingen terecht kan.

Doelen

- in beide hulpvormen (dagopvang en ambulante hulp) staat het motto van Trivium Lindenhof centraal: het creëren van perspectief. Dat is meestal terugkeer op de school van herkomst, maar kan ook een start op een nieuwe school zijn
- hulp dicht bij huis, naar het motto: ‘Geen kind het eiland af’
- vaardigheden aanleren, zodat de jongere zich weet te handhaven in een schoolcontext en zijn diploma kan halen
- versterken van vaardigheden van de individuele docent, vanuit een vertrouwensrelatie tussen vaste ambulante begeleider en docent
- de leerling oriëntatie bieden op een vervolg anders dan op de school van herkomst, indien blijkt dat terugkeer niet meer aan de orde is
- inzet ambulante begeleiding ter overbrugging tot er plaats is in de DOJ

- bieden van opvang tot de leerling in de meest passende vervolgsituatie terecht kan (gewoonlijk Cluster 4 of mbo, zelden of nooit: gesloten plaatsingen en detentie). Het is toegestaan dat een school bij aanvang plaatsing in de DOJ duidelijk laat weten dat de leerling niet terug kan komen
- bijdragen aan een oplossing in geval van crisis in de thuissituatie. Leerlingen zijn niet direct plaatsbaar in geval van crisis op school

Reden verwijzing en toeleiding

Voor alle geplaatste jongeren geldt dat zij tekort schieten in vaardigheden om zich te handhaven op school. Dat houdt in dat zij moeilijk te hanteren gedrag in de klas vertonen, waardoor conflicten en problemen in de omgang met docenten en vaak ook met medeleerlingen ontstaan. Plaatsbaar in DOJ zijn jongeren met impulsief, op ADHD lijkend gedrag; jongeren met intrapsychische problematiek; jongeren die veel verzuimen en spijbelen; gepesten en pesters; jongeren waar een crisis in het gezin uitbreekt, etc.

Contra-indicaties:

- ernstig drugsgebruik
- geweld in de daghulp (geweld op school is geen contra-indicatie: wél geweld dat tegen de medewerkers en/of jongeren van de DOJ is ingezet)
- te beperkte cognitie

Tegelijkertijd maakt de schaal van de Hoeksche Waard dat de contra-indicaties niet zeer hard gehanteerd worden. Centraal staat voor Trivium Lindenhof: ‘wat kunnen we in deze situatie nog wel?’, in plaats van: ‘wat kan er niet?’. En zo is bijvoorbeeld een Cluster 3 jongen toch succesvol begeleid.

De *toeleiding* naar ambulante begeleiding verloopt gewoonlijk via het SMW. Er volgt een intake met alle betrokkenen en vaak start de ambulante begeleiding al enkele dagen later.

De *toeleiding* naar de DOJ verloopt via het ZAT, dan wel via BJZ. Trivium Lindenhof neemt deel aan de ZAT's en bespreekt met de ZAT-leden of plaatsing een geschikte oplossing zal zijn. Het ZAT vervult de rol van platform waar school en partners gezamenlijk uitwisselen en tot een besluit komen dat het meest in het belang is van een kind. Als het ZAT besluit tot plaatsing in de DOJ, voert de mentor een gesprek met de ouders om hen voor plaatsing van hun kind te motiveren. BJZ zit bij dit gesprek. Het kan daarna nog ongeveer zes weken duren voor de indicatie rond is en de plaatsing op de DOJ kan starten.

Niet toelaatbaar/afwijzingen

Ongeveer drie keer per jaar blijkt dat een jongere niet op zijn plek is in de DOJ. Of er vindt een incident plaats, waarna de teamleider van Trivium Lindenhof de jongere moet schorsen. In dat geval wordt een eindevaluatie gepland, waarin men gezamenlijk besluit dat de jongere hier niet op zijn plek is. Het is echter een lange weg voor het besluit tot voortijdige uitplaatsing valt.

Een jongere zal altijd vertrekken met een advies van de DOJ. Hierin staat een beschrijving van de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om de omgeving van die jongere ondersteunend te laten zijn. Bij voorkeur schrijft de jongere zelf zijn ‘gebruiksaanwijzing’.

Kwalificatie personeel

Van de drie ambulante medewerkers hebben er 2 een mbo en 1 een hbo-opleiding. Er werkt een pedagogisch medewerker met een SPH-opleiding en een gedragswetenschapper met een universitaire opleiding, die tevens GZ-psycholoog is. De ouderbegeleider heeft een HBO opleiding. Er zijn geen medewerkers met een onderwijsbevoegdheid.

Bijdrage van de plaatsende school

- Planners, leermiddelen en de controle op toetsen
- Overleg tussendoor en via de mail tussen mentor VO en mentor DOJ
- Nabegeleiding bij terugkeer leerling

6.2 Kenmerken doelgroep

- Leerlingen wonen binnen het werkgebied van Koers –VO, in gemeenten die tot de Hoeksche Waard behoren (waaronder Oud-Beijerland, Numansdorp, Klaaswaal, Puttershoek, Maasdam)
- Onderwijsniveau: Overwegend vmbo met of zonder lwoo (80%). De overige 20% bestaat uit havo/vwo-leerlingen
- Overwegend leerlingen uit de bovenbouw (14 – 16 jaar), incidenteel ouder. Recent zijn enkele jonge leerlingen geplaatst (12 – 13 jaar)
- De reden voor verwijzing is breed geformuleerd en zo breed en divers samengesteld is ook de doelgroep voor de DOJ. Ook dit hangt samen met de schaal van de Hoeksche Waard: alle vormen van problematiek komen voor, maar nooit in een omvang die groot genoeg is om aparte voorzieningen in te richten. De voorzieningen werken daarom redelijk ‘allround’.
- Eindexamenleerlingen zijn plaatsbaar, de verantwoordelijkheid voor de onderwijsresultaten blijft uiteraard bij het onderwijs

Kenmerken van de leverende scholen⁵

	Aantal leerlingen	% rugzak	% lwoo
Wellant College	393	0,5	42%
Chr. SGM Willem van Oranje	1474	1,0	--
Chr. SGM Willem van Oranje	401	--	--
REG SGM Hoeksche Waard	877	0,1	--
REG SGM Hoeksche Waard	365	0,5	48,8%
De Ark (ZML, Cluster 3)	Geen gegevens		--
	Totaal: 3510	Gem: 0,4	

Aanvullende hulp/ondersteuning en aanmelding SO

- Voorwaarde voor plaatsing in de DOJ is een indicatie van BJZ. De meeste jongeren en hun gezinnen zijn nieuwe cliënten in de jeugdzorg

⁵ Data ontleend aan de basiskaart 1.0, Actis onderzoek, april 2013. Deze rapportage volgt het regiovoorstel zoals door Actis onderzoek geformuleerd (bijlage IX)

- Het komt enkele keren per jaar voor dat op basis van gezamenlijk overleg de school /de ouders uiteindelijk besluiten de jongere voor het Speciaal Onderwijs (Cluster 4) aan te melden (‘geen uitzondering, maar ook niet regelmatig’). De DOJ zal hierbij adviseren op grond van haar bevindingen

6.3 Aantallen

Streefaantal: Geen vast streefaantal. Gewoonlijk beginnen vanaf oktober de aanmeldingen binnen te komen. Er zijn maximaal 10 jongeren tegelijk in de DOJ aanwezig. Jaarlijks zijn er 18 of 19 jongeren in de DOJ, maar daarvan zijn er jaarlijks 2 of 3 afkomstig uit een ander SWV. Zij komen uit Goeree-Overflakkee (Middelharnis).

Duur begeleiding

- De begeleiding duurt gewoonlijk een half jaar tot driekwart jaar. Streven is de verblijfsduur op termijn te gaan verkorten, deze wordt te lang gevonden
- De ambulante trajecten duren gewoonlijk niet langer dan 10 weken

In de praktijk blijkt het wel eens een moeizaam punt te zijn om de school van herkomst te committeren aan terugkeer van de leerling. Met als gevolg dat sommige leerlingen lange tijd in onzekerheid verkeren over het vervolgperspectief, iets wat Trivium Lindenhof vanuit haar wens ‘perspectief te bieden’ als een onwenselijke situatie ziet.

Ook kan een school uiteindelijk besluiten dat zij de leerling toch niet meer terug wil zien. In dat geval zal de verblijfsduur van de jongere in de DOJ verlengd worden, tot een alternatief is gevonden. Verder komt het voor dat de DOJ de plaatsing af wil ronden, maar het tijdstip van terugplaatsen voor de school ongunstig is. Vanaf mei is het voor de DOJ heel lastig om een leerling terug op school te krijgen. Ook dit is een factor die mede de relatief lange verblijfsduur verklaart.

Afronding en vertrek

De jongeren keren overwegend terug naar de school van herkomst. Jaarlijks gaan er drie of vier leerlingen naar een andere bestemming, zoals het mbo of het SO. Het komt voor dat VO-scholen leerlingen ruilen.

6.4 Relatie met de OOVR

Vanuit de Hoeksche Waard vertrekken traditioneel weinig leerlingen naar de OOVR. Halverwege het schooljaar 2012 – 2013 verwacht men dat dit aantal nog verder zal dalen, nu de OOVR € 2000,- per geplaatste leerling vragen. Dit versterkt de vraag naar een eigen voorziening op het eiland.

Vanuit de DOJ vertrekken geen jongeren naar de OOVR. Wel is een enkele jongere voorafgaand aan plaatsing in de DOJ in de OOVR geweest en ook het omgekeerde komt voor: een jongere keert vanuit de DOJ terug naar school, loopt opnieuw vast en vertrekt alsnog naar de OOVR.

6.5 Effect van plaatsing

Naar het oordeel van de medewerkers wordt voor 85% - 90% van de jongeren de plaatsing in de DOJ succesvol beëindigd.

Na terugkeer op school is het voor de DOJ moeilijk om zicht te houden op het vervolg, omdat het dan weer 'een onderwijsverhaal' wordt. Wel is bekend dat jongeren vaak blijven zitten na terugkeer op school.

6.6 Discussie

Bij onderstaande overwegingen is mede gebruik gemaakt van de kennis die het NJI door de jaren heen heeft verzameld in het uitvoeren van het landelijk ondersteuningsprogramma voor reboundvoorzieningen. De inhoud van deze paragraaf komt daarmee voor rekening van het NJI.

Krachtige kenmerken

- Sterke combinatie van ambulante begeleiding en dagopvang. Beide werken intensief samen. Een terugkerende jongere wordt bijvoorbeeld op school 'opgepakt' door de ambulante begeleider van Trivium Lindenhof die als vaste contactpersoon op de school aanwezig is.
- De toeleiding. Medewerkers van Trivium Lindenhof nemen deel aan het ZAT, waardoor zij al snel bekend zijn met potentiële 'klanten' en kunnen adviseren over wel of niet plaatsen. De doelgroep is breed en zeer divers, passend bij de kleine schaal van de Hoeksche Waard.
- De dagopvang biedt een sterk pedagogisch programma en heeft een lange adem met de jongere. Er is veel persoonlijke begeleiding en veel aandacht in een kleine groep. Gedragsbeïnvloeding staat centraal: dagelijks worden de doelen geëvalueerd, waarbij ook de groep een belangrijk aandeel heeft. Voor jongeren is 'peer-coaching' een krachtig middel.
- De omgang is gekenmerkt door het motto van Trivium Lindenhof: perspectief bieden. Dit combineren de medewerkers met: 'uitgaan van wat mogelijk is, in plaats van uitgaan van onmogelijkheden'. Zo ontstaat voor jongeren een positieve context, waarin zij veel positieve feedback ontvangen, die maakt dat zij bereid zijn gedrag (blijvend) aan te passen. En het maakt dat de DOJ ook zeer flexibel en klantgericht omgaat met de eigen inzet. Bijvoorbeeld: kan een jongere onverhoopt toch niet terug naar de eigen school, dan mag hij in de DOJ blijven tot een passende vervolgplaatsing is gevonden.
- Ondersteuning en hulp vinden op het eiland plaats. Dit is voor ouders en jongeren van groot belang. Ouders vinden het geen prettige gedachte dat hun kind naar Rotterdam moet reizen en kunnen om die reden toestemming voor extra ondersteuning weigeren. De DOJ past daarom goed in het streven van Koers VO om thuisnabije ondersteuning te bieden, in het kader van de zorgplicht om tot een dekkend netwerk te komen.

Ontwikkelpunten

Er zijn in Nederland vrijwel geen voorbeelden bekend van een jeugdzorginstelling die een rebound biedt voor VO-scholen. Een rebound is in principe een voorziening van het reguliere VO en gekoppeld aan een samenwerkingsverband. Samenwerking met de jeugdzorg is van belang, maar onderwijs staat centraal. Dit is anders in de Hoeksche Waard, toch lijkt ook deze 'omgekeerde' constructie naar tevredenheid te functioneren. De specifieke kenmerken van deze streek, zoals de kleinschaligheid en dunbevolktheid, waardoor iedere voorziening redelijk allround moet zijn, spelen daarbij vermoedelijk een rol. Maar ook de grote bereidheid van Trivium Lindenhof tegemoet te komen aan de behoefte van leerling en school.

Toch benoemen we de volgende aandachtspunten:

- In het DOJ-team bevinden zich geen teamleden met een onderwijsbevoegdheid. Er staan blokken 'schoolse vaardigheden' op het programma, maar ook die lijken vooral van belang

om gedragsvaardigheden aan te leren. Mogelijk verklaart dit mede waarom veel jongeren na terugkeer op school blijven zitten. Indien mogelijk verdient het aanbeveling het accent op het schoolse leren meer te versterken, bijvoorbeeld door personeel met een onderwijsbevoegdheid in dienst te nemen.

- De verblijfsduur is erg lang: een half jaar tot driekwart jaar. De ervaring elders in Nederland leert dat het naarmate een plaatsing buiten de school langer duurt, steeds moeilijker wordt om de band met school in stand te houden en een goede terugkeer te bewerkstelligen.
- Er komen vooral 'oudere' leerlingen (14 – 16 jaar). In het algemeen geldt dat het rendement van plaatsing hoger is, naarmate de leerlingen jonger (en meer preventief) in een voorziening binnen komen.
- Er zijn vanuit de DOJ weinig mogelijkheden voor nabegeleiding en het team heeft weinig zicht op het vervolg na terugplaatsing in het onderwijs, tenzij de jongere nog een indicatie voor ambulante begeleiding heeft. Het kan een belangrijke vorm van feedback zijn, om nazorg meer structureel in te richten, dan wel het natraject na terugkeer op school meer structureel te volgen, onafhankelijk van een eventuele jeugdzorgindicatie.

7 Maxima College: rebound voor Farel en Gemini

7.1 Omschrijving

De aanpak

Het Maxima College is een school voor praktijkonderwijs in Ridderkerk en biedt onderdak aan een rebound die vmboleerlingen opvangt, afkomstig van het Farel en het Gemini College (VO-scholen uit Ridderkerk). De leerlingen blijven ingeschreven op de school van herkomst. Zij werken in een gefaseerde aanpak aan het schoolwerk van de stamschool en vooral aan gedragsverbetering.

Fases in het programma:

Start: Gedurende de eerste weken richt de aandacht zich vooral op het verbeteren van het gedrag, met behulp van trainingen en individuele – en samenwerkingsopdrachten. In deze periode loopt een leerling stage op vier woensdagen, met het doel in de stage positief gedrag te herkennen en over te nemen. Deze leermomenten komen vervolgens terug in het programma van de rebound. Een leerling moet in deze fase voldoende inzet vertonen, uitgedrukt in het behalen van een 30-tal punten.

Leerlingen die daarin slagen binnen de afgesproken tijd, stromen door naar de tussenfase:

Tussenfase: Trainingen en praktijkopdrachten motiveren en dagen de leerling uit om te leren. Ook het inlopen van achterstand in het schoolwerk staat in deze fase centraal.

Eindfase: Leerlingen in de eindfase hebben hun gedrag positief verbeterd. Zij werken aan terugkeer naar de stamschool, dan wel aan een vervolg op een andere VO-school of opleiding (SO of mbo). De terugkeerlessen leveren belangrijke feedback: is deze leerling er inderdaad aan toe terug te keren? Is nog meer, of iets anders nodig?

De reboundcoaches stellen per leerling vast wat de werkpunten/doelen zijn, welke training(en) bij de leerling past/passen en in welke volgorde. Alle leerlingen volgen Equip en afhankelijk van de problematiek andere trainingen, zoals een agressie regulatie training (ART). Bij de afronding van een fase vindt een evaluatie plaats en bespreekt men hoeveel tijd er aan een training is besteed en welke effecten dit heeft gehad. Op basis hiervan stelt de reboundcoach het handelingsplan bij.

Iedere schooldag begint om 8.30 uur. De leerlingen bergen hun spullen op in een eigen kluisje en drinken wat in de huiskamer. Om 08.45 begint de schooldag met het bespreken van de dagtaken. De dagtaak is gebaseerd op de weekplanner die de stamschool levert en de eigen inbreng van de leerling. Tweemaal per week wordt er gesport en er zijn regelmatig excursies, verbonden met een bepaald thema.

De reboundcoaches nodigen de ouders/verzorgers om de vier weken uit om de voortgang te bespreken. Dan wordt ook het hulpverleningstraject doorgenomen. Bij deze gesprekken is de leerling altijd aanwezig en meestal ook de stamschool. Op basis hiervan vindt bijstelling van de doelstellingen plaats.

De reboundcoaches werken intensief samen met de beide scholen van herkomst: iedere plaatsing is te zien als een samenspel tussen rebound en stamschool. Op de schoollocaties bieden zij groepslessen en individuele lessen Equip aan. Op verzoek begeleiden en coachen zij docenten op leerkrachtgedrag en op vragen die voortkomen uit de naderende start van passend onderwijs. Ze observeren in de les en bieden nazorg aan leerlingen die terugkeren uit de rebound, maar ook kunnen zij een moeilijke klas overnemen, hetzij op de VO-locatie, hetzij verplaatst naar de locatie

Maxima College. Centraal staat altijd het vraaggericht werken ten bate van de beide scholen. Dat houdt in dat zij flexibel ingaan op vragen van de toeleverende scholen. Zo heeft men bijvoorbeeld onlangs op verzoek een urinecontrole bij enkele leerlingen uitgevoerd.

Doelen

Bij de leerling:

- observatie van leerlingen met gedragsproblemen
- een positieve gedragsverandering teweeg brengen, inclusief een goede werkhouding
- een positief vervolg van de schoolloopbaan op de stamschool mogelijk maken
- bepalen of de leerling geschikt is voor regulier VO en zo niet, het meest passende vervolg bepalen (OOVR, een andere reguliere VO-school, mbo, of VSO)
- indien nodig: opvang in de rebound, in afwachting van plaatsing elders

In het contact met de scholen:

- zorg op de agenda zetten
- versterken van het pedagogisch handelingsrepertoire bij docenten, speciaal in de omgang met gedragsmoeilijke leerlingen
- leveren van vraaggerichte oplossingen en begeleiden op maat
- experimenteren met vormen van ondersteuning die passen bij de vraag van de school

Voor zowel school als leerling: bieden van crisisopvang in geval van incidenten (wapenbezit, aanstichter van grote vechtpartij). Hierover beslissen de directeur van de aanmeldende school en de directeur van het Maxima College. Plaatsen is dan binnen 24 uur mogelijk, ongeacht de vraag of de leerling na afloop van de plaatsing terug naar de stamschool gaat.

Uitgangspunt: onderwijs is voor alles een pedagogisch proces. Niet de didactiek, maar de pedagogiek staat centraal.

Reden verwijzing en toeleiding

- Gedragsproblematiek en opvallend gedrag in de klas zijn de meest voorkomende redenen voor aanmelding.
- Bij veel leerlingen is thuis sprake van opvoedingsproblemen. In veel gevallen roept de gezinssituatie het probleemgedrag op: ouders zijn onmachtig in de opvoeding, zien het probleem niet of ontkennen het. Ook komen veel problemen voort uit echtscheiding.
- In principe zijn de leerlingen normaal begaafd.

Er zijn geen specifieke doelgroepen te onderscheiden.

In het vooroverleg beschrijven de zorgcoördinatoren de problematiek en maken samen met de coach-trainer van de rebound een inschatting of de leerling terug zal kunnen keren naar de stamschool.

In de **intake** wordt nagegaan of de leerling voldoet aan de criteria én of plaatsing bijdraagt aan een oplossing. De leerling is in potentie in staat de opleiding aan het Farel of Gemini succesvol af te ronden. De eindbeslissing over een aanmelding ligt bij de coach/trainer van de rebound, samen met de vmbo-leider. Zij kunnen samen besluiten een veto uit te spreken over een eventueel negatief advies van de beide reboundcoaches. Bijvoorbeeld omdat de rebound een servicegerichte houding richting het VO moet hebben.

Op verzoek van de scholen kan een leerling op grond van meer maatschappelijke overwegingen worden geplaatst. Bijvoorbeeld: afwachten van plaatsing in Cluster 4, of een ander traject met het doel thuiszitten te voorkomen, dan wel te verminderen.

Niet toelaatbaar/afwijzingen

Aangemelde leerlingen worden niet geweigerd. Wel moeten zij gedurende de startfase 30 punten halen. Indien dat niet lukt, toont dit aan dat plaatsing niet de verwachte oplossing zal bieden. In dat geval betekent continuering van de plaatsing alleen een uitstel van het vinden van de juiste oplossing. Een plaatsing wordt daarom enkele keren per jaar voortijdig beëindigd. In dit schooljaar is één plaatsing van een leerling van het Gemini voortijdig beëindigd. Zij is naar de OOVV verwezen.

Kwalificatie personeel

De reboundcoach/ trainer beschikt over een master SEN-opleiding en heeft daarnaast meerdere opleidingen en cursussen gevolgd, waaronder SPW en SPH en is gecertificeerd coach Equip. Van de twee reboundcoaches heeft één een gedeeltelijke PABO-opleiding en dus geen onderwijsbevoegdheid. Van de ander is dit onbekend.

Bijdrage van de plaatsende school

- de school betaalt € 5.500,-- per geplaatste leerling
- de school levert lesplanners en lesmateriaal
- docenten van de VO-school verzorgen de controle op huiswerk, toetsen en proefwerken
- de mentor of zorgcoördinator heeft frequent tussentijds overleg.
- de afdelingsmanager is betrokken bij de nazorgfase.

Wat betreft de financiering: met de gemeente Ridderkerk bestaat een overeenkomst dat zij beide plaatsende scholen een bijdrage levert die jaarlijks afneemt met € 20.000,--. Momenteel (winter 2013) ligt deze bijdrage op € 200.000,--. Streven is de afnemende gemeentelijke subsidie te compenseren met inkomsten uit de leerbedrijven.

7.2 Kenmerken doelgroep

- De leerlingen wonen binnen het werkgebied van Koers VO. Ze zijn voor ca. 90% afkomstig uit de omgeving van de school (vanuit de Rotterdamse wijk Beverwaard, deelgemeente IJsselmonde, de gemeente Ridderkerk en enkelen uit Barendrecht). Incidenteel komen leerlingen van verder: regio Zwijndrecht en Dordrecht.
- Dankzij de bijdrage per plaatsing is exclusiviteit ontstaan in het plaatsen van leerlingen van Farel en Gemini Ridderkerk.
- Andere scholen (er was o.a. vraag uit Edudelta) kunnen in principe alleen plaatsen wanneer zij de reële plaatsingskosten betalen. Deze liggen tussen de € 11.000,-- tot € 15.000,--.
- De Focus beroepsacademie⁶ Barendrecht kon tot voor kort via een bepaalde constructie leerlingen plaatsen, maar deze werkt niet langer. Deze school loopt nu tegen een capaciteitstekort in de rebound aan, als gevolg van een verschuiving ten gunste van meer coaching en inzet op de VO-locatie en het daarmee gepaard gaande verminderen van het aantal plaatsingen in de rebound.
- Onderwijsniveau: vmbo-bb en vmbo-kb, overwegend met lwoo. Incidenteel: leerlingen uit praktijkonderwijs en havo-leerlingen. In de praktijk blijken havo-leerlingen zich minder thuis te voelen in de reboundpopulatie. Zij zorgen ervoor dat zij al snel weer kunnen vertrekken.

---

⁶ De Focus Beroepsacademie is een samenwerking tussen CSG Calvijn en het Dalton Lyceum Barendrecht, waar leerlingen terecht kunnen voor de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg (en lwoo) van het vmbo. De Focus Beroepsacademie is gevestigd op locatie Buitenoord aan de Botter te Barendrecht.

- Er is een verschuiving gaande naar het plaatsen op jongere leeftijd. Concreet: een toename in het aantal jonge leerlingen, onder wie sinds kort relatief veel brugklassers. Leerlingen zijn tussen 13 en 15 jaar.
- Eindexamenleerlingen zijn plaatsbaar.

Kenmerken van de leverende scholen⁷

	Aantal leerlingen	% rugzak	% lwoo
OZHW Gemini Ridderkerk	1067	0,9	14,2
Farel College Ridderkerk	1832	1,2	11,8
Farel PrO	67	--	--
	Totaal: 2966	Gem:1,05	Gem: 13

Aanmelding SO en aanvullende hulp/ondersteuning

Het komt met enige regelmaat voor dat een leerling vanuit de rebound van het Maxima College niet meer terug kan keren in het regulier VO. Er kan dan alsnog een Cluster 4 indicatie worden aangevraagd. Op de beide scholen nemen de zorgstructuur en de pedagogische vaardigheden van docenten toe, mede dankzij de vervlechting van de rebound en het reguliere VO. Dat heeft tot gevolg dat de doelgroep die uiteindelijk in de rebound komt, daar met een zwaardere problematiek dan voorheen binnenkomt. Daardoor is de kans groter dat zij in aanmerking komen voor Cluster 4 onderwijs. Wat betreft aanvullende hulp: in het schooljaar 2012 – 2013 zijn op het moment van aanmelding 3 leerlingen bekend in de jeugdzorg.

7.3 Aantallen

Streefaantal: Er zijn 26 plaatsen (13 Farel, 13 Gemini). Een plaats kan meerdere keren per jaar bezet zijn. In de tabel staat uitgesplitst naar leverende school het aantal leerlingen dat sinds 2007 – 2008 de rebound heeft bezocht. Daarnaast zijn trainingen, individuele begeleidingen, groeps-trainingen en coachingstrajecten met docenten op de beide stamscholen aangeboden. De keuze voor groei in het ambulante aanbod verklaart de daling in het aantal geplaatste leerlingen in het schooljaar 2011 – 2012 (ten opzichte van eerdere jaren).

	Farelcollege	Gemini College
2007 – 2008	18	13
2008 – 2009	19	14
2009 – 2010	17	20
2010 – 2011	24	23
2011 - 2012	19	13
2012 – 2013 (tot april)	9	9
	106	92

⁷ Data ontleend aan de basiskaart 1.0, Actis onderzoek, april 2013. Deze rapportage volgt het regiovoorstel zoals door Actis onderzoek geformuleerd (bijlage IX). Bij het berekenen van het gemiddelde is Pro niet meegenomen.

Duur begeleiding

De duur van de begeleiding is sinds 2007 – 2008 ieder jaar gedaald, maar lijkt sinds 2011 -2012 weer toe te nemen.

Afronding en vertrek

In de tabel staat per schooljaar het aantal leerlingen dat vanuit de rebound is teruggekeerd naar de stamschool. Daarnaast staat het aantal leerlingen dat naar de AKA-opleiding is vertrokken en het aantal dat is geslaagd.

Leerlingen die vanuit de rebound zijn verwezen naar ander onderwijs, vertrekken gewoonlijk naar onderwijs in een kleinschalige setting, of onderwijs met een duidelijke oriëntatie op arbeid.

In het schooljaar 2012 – 2013 zijn tot nu toe (stand van zaken per 14-03-2013) 4 leerlingen teruggekeerd op de stamschool, waarvan er nu één thuiszit. Drie leerlingen zijn naar een OOVV vertrokken, drie leerlingen naar Cluster 4, bij drie leerlingen twijfelt men over wel of niet terugkeren naar de stamschool. Eén leerling heeft zijn diploma gehaald, één leerling is naar AKA Albeda uitgestroomd, één leerling naar Yulius, één Farel leerling is overgestapt naar Gemini en één leerling naar LMC.

	Farelcollege	Gemini College
2007– 2008	9 terug	2 terug/ 5 AKA/
2008 – 2009	7 terug / 5 AKA / 1 geslaagd	5 terug/ 4 AKA /
2009 – 2010	5 terug/ 3 AKA/ 2 geslaagd	9 terug/2 AKA / 4 geslaagd
2010 – 2011	7 terug/ 8 AKA / 8 geslaagd	7 terug / 3 AKA / 3 geslaagd
2011 - 2012	7 terug / 5 andere VO-school	5 terug / 5 andere VO-school
2012 – 2013 (tot nu toe)	1 terug/ 1 ander VO/ 1 REC/2 OOVV/1 LMC/ 1 geslaagd	3 terug/2 REC/1 OOVV/1 AKA/1 KJP/ 1 geslaagd

7.4 Relatie met de OOVV

- Het valt aan te nemen dat dankzij de rebound het aantal plaatsingen in de OOVV afneemt.
- Leerlingen vertrekken vanuit de rebound naar een OOVV, maar vaak ook direct vanuit de stamschool. In totaal zijn dit schooljaar 2012 – 2013 vanuit de rebound 3 leerlingen naar de OOVV verwezen.

7.5 Effect van Plaatsing

Sinds de oprichting van de rebound zijn op de beide stamscholen de volgende effecten waargenomen:

- Zorg staat hoog op de agenda.
- Dankzij volharding, een positieve instelling en een grote persoonlijke inzet is een vertrouwensrelatie tot stand gekomen tussen stamscholen en rebound. Dit maakt dat de scholen de rebound als een ware partner zien. Zeer gewaardeerd is de mogelijkheid te allen

tijde een beroep te kunnen doen op de coaching en advisering vanuit de rebound.

Omgekeerd hecht de rebound veel waarde aan de mening van de beide zorgcoördinatoren.

- Het besef is doorgedrongen dat a) de capaciteit van de OOV en rebound hoe dan ook onvoldoende is om alle leerlingen met problemen op te nemen en b) dat het voor docenten meerwaarde heeft hun aanpak bij een aantal leerlingen te wijzigen. Dit betekent dat minder leerlingen (tijdelijk) worden uitgestoten. Docenten beschikken over meer probleemoplossend vermogen in de omgang met gedragsmoeilijke leerlingen. Het aantal docenten dat van mening is dat een leerling 'hier niet hoort' neemt af. In plaats daarvan zijn meer docenten beter in staat vanuit de vraag van de leerling te denken en te handelen.
- Gevolg is wel dat de leerlingen die momenteel in de rebound worden geplaatst, daar met een zwaardere problematiek binnen komen.

De leerlingen die in de rebound zijn, gaan merkbaar in gedrag vooruit. Het wegwerken van onderwijsachterstanden blijft bij een aantal leerlingen een aandachtspunt.

7.6 Discussie

Creatieve opties voor de nabije toekomst.

De schoolleider van het Maxima doet enkele concrete voorstellen die enerzijds de ontwikkeling van de reboundleerling stimuleren, anderzijds zijn te verkennen op de potentie om financiële middelen ter financiering binnen te brengen.

1) Uitbreiding van het aantal leerbedrijven.

De gemeente Ridderkerk heeft goede ervaringen opgedaan met leerlingen van het Maxima (o.a. in de catering van het gemeentehuis en in de groenvoorziening). Zij heeft vertrouwen geuit in de kwaliteit van het gebodene en de goede besteding van de middelen die zij ter beschikking stelt. Dit maakt dat de gemeente meedenkt en meewerkt door voor de nabije toekomst creatieve mogelijkheden aan de leerlingen aan te bieden, zoals: een theetuin, het overnemen van de kinderboerderij door de Maxima school, de catering voor een groot bejaardenhuis wat betreft etenswaren die de instellingskeuken niet kan leveren en het overdragen van een werf aan de school, met mogelijkheden voor houtbewerking, etc.

Dergelijke leerbedrijven bieden vele mogelijkheden: leerlingen, onder wie voortaan mogelijk ook de rebounders, komen buiten de school en werken in een praktijksituatie aan hun toekomst.

Theorielessen volgen zij op de stamschool, die hen voorbereid op diplomering. Tijdens het werken in de praktijk wordt duidelijk wat de mogelijkheden van de leerling zijn.

2) Anders inrichten van bestaande AKA-opleiding

Het Maxima heeft een eigen AKA-opleiding, die een overbrugging biedt van VO naar mbo. Deze is momenteel niet toegankelijk voor de reboundleerlingen, alleen voor leerlingen uit het praktijkonderwijs. Gezien de beperkte mogelijkheden tot instroom in het ROC zou het goed zijn de rebounders in de toekomst ook in deze opleiding op te kunnen vangen.

3) Geïntegreerd leerbedrijf

Het is een optie een eigen leerbedrijf in drie delen in te richten, waarbij de afzonderlijke afdelingen deel uitmaken van het curriculum van drie onderwijstypen: het vwo: vormt de directie in het leerbedrijf, havo/vmbo: levert administratieve ondersteuning en het praktijkonderwijs levert de productiemedewerkers.

Een expertisecentrum

Het Maxima College stelt voor in de regio Ridderkerk en Barendrecht een expertisecentrum in te richten, met als functies:

- (minimaal) een loket met de mogelijkheid tot directe consultatie en crisisopvang. Behoeft aan een dergelijk loket is ook gebleken bij het basisonderwijs in de regio
- een kleine, bovenschoolse rebound
- coachen, begeleiden en trainen op de schoollocatie
- kortdurende opvang (leerlingen, groepen), op de rebound-, of op de schoollocatie

Hierover is een gesprek in de regio te voeren. Zo is gezamenlijk vast te stellen: wat kunnen de scholen zelf? Waarbij is hulp nodig? En wat is aanvullend mogelijk? De rebound van het Maxima loopt tegen haar grenzen aan wat betreft het aantal bovenschoolse plaatsen en de omvang van de coaching/consultatie op de schoollocatie.

Op basis van de door Actis (april 2013) beschreven eerste aanzet tot een subregionale indeling, is het verzorgingsgebied voor dit expertisecentrum als volgt te kenschetsen.

Kenmerken van scholen die binnen het verzorgingsgebied van een EC zouden vallen⁸

	Onderwijs type(n)	Aantal leerlingen	% rugzak	% lwoo
AOC Edudelta	Vmbo-b k en gl	322	0,9	32,6
16PKo9 Chr. SGM Johannes Calvijn Calvijn Groene Hart	Mavo, havo atheneum	1260	0,6	0,2
OZHW Gemini Ridderkerk	Vmbo b k t/m vwo	1067	0,9	14,2
OZHW Dalton Barendrecht	Vmbo b k t/m vwo	1776	0,7	--
OZHW Focus/ 16PKo4 Johannes Calvijn	Vmbo b k leerwerktrajecten, VM 1 /2 met mbo	761	1,4	Focus:36% Calvijn: 36,8%
Farel College Ridderkerk	Vmbo b k tl t/m vwo	1832	1,2	11,8
RMPI school (Discovery College)	Cluster 4 met PrO t/m vmbo-t	125 (ongeveer)	Cluster 4 indicatie	--
OZHW Maxima	PrO	90	--	--
Farel College	PrO	67	--	--
		Totaal: 7300	Gem: 0,95	Gem: 21,9 ⁹

⁸ Data ontleend aan de basiskaart 1.0, Actis onderzoek, april 2013. Deze rapportage volgt het regiovoorstel zoals door Actis onderzoek geformuleerd (bijlage IX)

⁹ Berekend over 6 scholen, excl Cluster 4 en PrO.

Ten slotte

Bij onderstaande overwegingen is mede gebruik gemaakt van de kennis die het NJI door de jaren heen heeft verzameld in het uitvoeren van het landelijk ondersteuningsprogramma voor reboundvoorzieningen. De inhoud van deze paragraaf komt daarmee voor rekening van het NJI.

Krachtige kenmerken

- Rebound in een beschermende, mooie omgeving. Een plek waar leerlingen tot rust komen.
- Zeer klantgerichte houding. De scholen investeren veel in de voorziening, maar krijgen er ook veel voor terug. De rebound springt in op alle mogelijke vragen, meer dan in een 'reguliere' rebound denkbaar en mogelijk is.
- Iedere plaatsing is een coproductie tussen school en rebound. Er is een sterke vertrouwensrelatie en goed partnerschap gegroeid tussen rebound en VO-scholen. Docenten zijn dankzij de coaching vanuit de rebound beter in staat met gedragsmoeilijke leerlingen in de klas om te gaan en zij zijn zeer tevreden over de coaching en advisering vanuit de rebound.
- Eenvoudige toeleiding. Goed overwogen, zonder veel omhaal.
- Snelle interventies in crisissituaties zijn mogelijk. Maar ook innovatieve opties, zoals het verplaatsen van een hele schoolklas naar de locatie van het Maxima College.
- Huisvesting in een zeer stimulerende context. De schoolleider waaronder de rebound in de uitvoering valt, is een creatief denker, die tot originele oplossingen/ alternatieve mogelijkheden komt. De reboundleerlingen kunnen in zijn plannen worden meegenomen.
- Er bestaat vanuit het Maxima College een positieve, sterke relatie met de gemeente Ridderkerk, waarvan ook de reboundleerlingen kunnen profiteren.

Ontwikkelpunten

- Het succes van de rebound lijkt ook een keerzijde te hebben: door meer in te zetten op ondersteuning in het primaire proces op de VO-scholen, stuit de rebound inmiddels op haar grenzen. De vraag naar plaatsingen is groter dan de beschikbare mogelijkheden. Uitbreiding is daarom te overwegen, mogelijk zoals voorgesteld in de vorm van een expertisecentrum.
- Gezien het ontbreken van thuisnabije tijdelijke lesplaatsen voor collega-scholen in de regio is het van belang de behoefte hieraan te peilen bij de nabijgelegen scholen (zie tabel). Plaatsen tegen kostprijs, zoals momenteel mogelijk is, is feitelijk geen reële optie voor collega-scholen in de regio.
- Een ander aandachtspunt dat voor de toekomst mogelijk van belang is, is het ontbreken van een VO-onderwijsbevoegdheid bij de reboundmedewerkers.
- Binnen de regio is verbetering nodig in de bereidheid elkaars leerlingen over te nemen.

8 De Onderwijsopvangvoorzieningen Rotterdam (OOVR)

Hoofdstuk 8 en 9 zijn gewijd aan de bovenschoolse tijdelijke lesplaatsen die zich in de stad Rotterdam bevinden. Deze lesplaatsen vangen niet alleen Rotterdamse leerlingen op, maar leerlingen uit het hele verzorgingsgebied van Koers VO.

8.1 Omschrijving

De vijf OOVR zijn op vier locaties gehuisvest, verdeeld over Rotterdam noord (Accent en Klik) en Rotterdam Zuid (Jonge Meiden en Moeders Zelfstandig, De Schakel en Time Out).

De voorzieningen verschillen onderling in doelgroep en daarmee ook in aanbod. Deze beschrijving volgt zoveel mogelijk de grote lijn.

Aanpak

De OOVR bevinden zich op locaties die zijn berekend op gebruik door een groep gedragsmoeilijke leerlingen. Op iedere locatie werken docenten en medewerkers OOVR samen met jeugdzorg medewerkers van Stek.

De dag begint in enkele OOVR met een gezamenlijk ontbijt, daarna volgt in alle OOVR een strak gestructureerd programma, gericht op onderwijs en gedragsverandering, onder meer door vooral het positieve te benadrukken. De docenten en hulpverleners in de OOVR combineren het bieden van veiligheid en steun met het stellen van eisen. Waar dit realistisch is, stimuleren ze de leerling in te zien wat zijn aandeel is geweest in de ontstane situatie en wat zij kunnen doen om herhaling te voorkomen. De docenten geven veel persoonlijke aandacht en maken voor iedere leerling een maatwerkprogramma. Blijkt bijvoorbeeld dat een leerling niet op het goede niveau onderwijs volgt, dan kan de leerling in ieder geval op het eigen niveau starten met de belangrijkste basisvakken Nederlands, Engels en wiskunde, met materiaal uit de OOVR.

Het programma

Binnen het groepsprogramma volgen de leerlingen grotendeels op basis van een individueel rooster de volgende onderdelen:

VO-vakken: AVO, praktijk, sport en creativiteit

- Vmbo, havo en vwo: 17-20 roosteruren studie op het niveau dat zij op de school van herkomst volgen.
- Praktijkonderwijs: ongeveer 7 roosteruren studie, daarnaast praktische vakken, zoals techniek, koken, facilitair, groenvoorziening en kantinedienst.
- De OOVR hebben net als de school van herkomst ook sportlessen en creatieve vakken op het programma staan.

Drama Alle OOVR- leerlingen volgen dramalessen. Hierin doen ze rollenspelen onder begeleiding van een dramadocent, waarin ze onder meer lastige situaties naspelen, alternatieve reacties krijgen aangereikt en sociale vaardigheden leren. Binnen een zeer veilige context hebben de leerlingen plezier met elkaar, worden losser, waardoor ze regelmatig tot onthullingen komen over voorafgaande ingrijpende gebeurtenissen, die van groot belang zijn voor verdere begeleiding/ ontwikkeling.

Overig Klik doet mee aan het project Gezonde School. Bij Accent, JMZ en De Schakel wordt gewerkt met Action Learning: sportlessen waarbij gedragsverandering centraal staat, met als motto 'doen is leren'. Bij JMZ krijgen de jonge moeders babymassage en babyzwemmen aangeboden.

Gedragbeïnvloeding

De hulpverleners van Stek Jeugdhulp bieden individuele gedragstrainingen en groepstrainingen. Bij Accent, JMZ, Schakel en Klik werken hulpverleners en docenten in duo's en geven samen de trainingen.

Afhankelijk van de opties in een OOVV en de behoefte van de leerling, zet men één (of meerdere) van de volgende trainingen in:

Agression Replacement Training (ART) De training heeft drie belangrijke componenten: aanleren van nieuw sociaal gedrag (sociale vaardigheden), afleren van agressief gedrag (boosheidscontrole) en minder egocentrisch redeneren (moreel redeneren).

Equip Doel is de leerlingen ertoe te brengen elkaar te ondersteunen en positief gedrag te leren, van en met elkaar. Onder begeleiding van een gecertificeerde trainer wijzen ze elkaar op denkfouten en valkuilen. De training vergroot het vermogen tot moreel redeneren. Alle medewerkers van Time Out zijn getraind en passen Equip toe in de omgang met leerlingen.

Rots en Water Trainingsprogramma, waarin vanuit een fysieke invalshoek mentale en sociale vaardigheden worden aangereikt en verworven. De trainer wisselt actie (spel en vormen van zelfverdediging) af met zelfreflectie en kringgesprekken.

Systema In Time Out werkt een onderwijsassistent die zich bekwaamd heeft in Systema, van oorsprong een zeer fysieke Russische vechtsport, waarbij het erom gaat door een minimale eigen krachtsinspanning de tegenstander te controleren en indien nodig uit te schakelen. De onderwijsassistent heeft Systema aangepast aan de vereisten van de OOVV-populatie, zodat een training is ontstaan die aandacht besteedt aan de houding en emoties van leerlingen: wat voel je als iemand te dichtbij komt? Hoe geef je grenzen aan en handhaaf je deze? Systema is gestart voor de leerlingen van de structuurklas (cluster 4).

Sociale vaardigheidstraining Leerlingen leren de omgang met anderen verbeteren.

Vriendentraining Een weerbaarheidstraining voor angstige en/of sombere leerlingen. De leerlingen oefenen met activiteiten die ze moeilijk vinden of liever vermijden.

Overzicht van het trainingsaanbod per OOVV (2011 – 2012)

	ART	Equip	Rots en water	Systema	Sociale vaardigheids training	Vrienden training
Accent			1 lesuur		1 lesuur	1 lesuur
JMZ	3 uren		1 lesuur			1 lesuur
Schakel	3 uren		1 lesuur			1 lesuur
Klik	3 uren					
Time Out		3 uren	2 uren	2 uren		

Contact met ouders

De OOVV onderhouden intensief contact met ouders. De ouders krijgen, net als de scholen, elke week een evaluatierapportage. Ze zijn aanwezig bij de intake, bij evaluatiebesprekingen tijdens de plaatsing en bij het eindgesprek bij terugkeer naar school. Tussendoor is er regelmatig telefonisch contact met ouders. De STEK- hulpverleners gaan op huisbezoek.

Doel is met de ouders tot een goede werkrelatie te komen. Minimaal kennen de ouders de aanpak in de OOVV, maar liefst wil men met de ouders op één lijn komen. Een gedragstraining is bijvoorbeeld duidelijk minder effectief, wanneer ouders de aanpak in de OOVV niet steunen. Ook hierin speelt Stek Jeugdhulp een rol. Ouders kunnen zich aanmelden voor Triple P voor tieners (Positief Pedagogisch Programma).

Nazorg bij terugkeer naar school

De OOVV werken met schoolloopbaancoaches nazorg. De coaches zorgen voor:

- een goede voorbereiding op terugkeer tijdens het verblijf in de OOVV
- een soepele overgang van OOVV naar school van herkomst
- ondersteuning bij het omzetten van het geleerde in de OOVV naar de situatie op de school van herkomst.

Daarnaast geeft de coach de VO-docenten adviezen over omgang met de leerling en is de coach de vaste aanspreekpersoon voor het VO.

De OOVV stellen vast dat de inzet van schoolloopbaancoaches nu al helpt bij een succesvolle terugkeer naar school, hoewel de functie nog in ontwikkeling is.

Doelen

Algemeen: In een veilige, positieve omgeving wegnemen van belemmeringen, die maken dat de leerling het risico loopt voortijdig af te haken, dan wel weggestuurd wordt uit het onderwijs, of zijn ontwikkelingspotentieel niet realiseert (afstromen, onderpresteren). Dankzij het verblijf van de leerling buiten de schoollocatie, krijgen leerling en school van herkomst de kans om tot rust te komen, met het doel de leerling na terugkeer een nieuwe kans te geven zodat hij alsnog zijn diploma kan halen

Subdoelen:

- in kaart brengen van de omvang en aard van de onderwijsachterstand en de hiaten in de basiskennis. Uitzoeken of de leerling op het juiste niveau onderwijs volgt
- werken aan schoolwerk op eigen niveau: voorkomen dat achterstanden verder oplopen, dan wel ontstaan
- verbeteren, dan wel tot stand brengen van motivatie voor school en plezier in leren
- gedragsverbetering. Kan blijken uit: de leerling heeft meer inzicht in eigen aandeel, meer zelfsturing en sociaal aangepast gedrag in de klas en/of een betere interactie met docenten en medeleerlingen
- samen met ouders, leerling en school van herkomst bepalen toekomstperspectief: terug naar de school van herkomst of naar een beter passende onderwijsvorm
- crisisopvang: kortdurende opvang, waarbij de Centrale Intakecommissie achteraf toetst

Reden verwijzing en toeleiding

Voor leerlingen met complexe gedragsproblemen heeft een VO-school niet altijd voldoende tijd en expertise om passende ondersteuning te geven. Nadat alle mogelijkheden op school zijn benut en de handelingsverlegenheid desondanks niet is opgeheven, is het beter voor leerling én school om tijdelijk buiten de school, in een nieuwe context, te werken aan gedragsverbetering en leerprestaties. Handelingsverlegenheid speelt daarom altijd een rol in de verwijzing naar een OOVV.

De problematiek die de reden vormt tot verwijzing, is afhankelijk van de doelgroep (zie aldaar)

De *centrale intakecommissie* (CIC), onderdeel van Onderwijszorgloket Koers VO, verwijst de leerling naar de best passende OOV, dan wel naar een tijdelijke lesplaats Herstart of Op de Rails in het Educatief Centrum, Cluster 4 school van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs.

De uitvoeringsorganisaties van de besturen CVO, BOOR, respectievelijk LMC wisselen het voorzitterschap af. De CIC bestaat verder o.a. uit vertegenwoordigers van Leerplicht gemeente Rotterdam, intakers van de OOV's , Bureau Jeugdzorg en het Cluster 4 onderwijs uit de regio.

De CIC:

- bespreekt aangemelde leerlingen
- beoordeelt verlengingsaanvragen van leerlingen die al in de OOV zitten
- gaat in op opmerkingen en vragen van de teamleiders over geplaatste leerlingen

Op basis van de besluitvorming in de CIC-vergadering komt een indicatiebesluit tot stand, waarbij voor de OOV tegelijkertijd zowel een onderwijsindicatie als een jeugdzorgindicatie wordt afgegeven. De voorzitter van de CIC tekent voor de onderwijsindicatie en Bureau Jeugdzorg voor de jeugdzorgindicatie. Met de school van herkomst wordt een onderwijsovereenkomst opgesteld, zodat de onderlinge afspraken helder zijn.

Cijfers:

- In 2011-2012 is de CIC 39 keer bijeen gekomen.
- In 2011-2012 zijn door de projecten speciaal onderwijs 35 Op de Rails- en 30 Herstart- plaatsen aan de CIC toebedeeld, te verdelen over de OOV en het Educatief Centrum. Deze plaatsen kunnen meerdere keren per jaar worden bezet als het om Herstart gaat. Een Op de Rails plaatsing kan één jaar duren, maar een leerling kan ook binnen een jaar uitstromen. In de OOV is eerder uitstromen regelmatig aan de orde, vandaar dat hier een Op de Rails plaats soms meermaals is bezet in een jaar.
- In 2011 – 2012 zijn 339 leerlingen besproken. Hiervan zijn er 281 toegewezen aan één van de OOV, waarvan 134 op reboundgeld, 68 OdR, 30 Herstart en 49 uit Plusmiddelen betaald. Daarnaast zijn 32 leerlingen verwezen naar het Educatief Centrum (21 Herstart en 11 Op de Rails).

Kwalificatie personeel

De docenten van de onderwijsopvangvoorzieningen zijn allround en geven in verschillende vakken les. Daarnaast zorgen ze er voor dat de leerling zich op sociaal gebied ontwikkelt. Het zijn 'docenten-plus', die naast didactische vaardigheden ook gespecialiseerd moeten zijn in pedagogische vaardigheden. Hierop vindt bijscholing plaats.

De Stek-medewerkers zijn professionele hulpverleners, zij blijven in dienst van de eigen organisatie.

	Dagelijkse capaciteit in leerlingen	Docenten	Hulpverleners
Accent	41	5	4
KLIK	50	9	6
JMZ	21	3	2
De Schakel	27	6	3
Time Out	38	6 (+2)	4
Totaal	177	29 (+2)	19

(+2: Time Out heeft twee onderwijsassistenten in dienst)

Bijdrage van de plaatsende school

- school van herkomst levert lesmateriaal, toetsen en kijkt deze na. De zorgcoördinator van de toeleverende school is eindverantwoordelijke en zorgt ervoor dat de verschillende vakdocenten het juiste en voldoende lesmateriaal verzamelen.
- de contactpersoon van de school van herkomst (gewoonlijk de zorgcoördinator) neemt deel aan overleggen en evaluaties.
- terugkeer naar school vindt plaats in nauwe afstemming met de school
- per plaatsing betaalt de school van herkomst € 2000,--

Samenwerking

De OOVV streven naar optimale samenwerking met de scholen van herkomst. Daarom maken ze onder meer wekrapportages voor de VO-scholen, waarin zij beschrijven hoe ver de leerling is gevorderd op het gebied van gedragsverbetering en schoolprestaties.

Andere vormen van samenwerking:

- *Uitwisselingsbijeenkomsten* De OOVV organiseren uitwisselingsbijeenkomsten om de VO-scholen een beter beeld te geven van de werkwijze en de samenwerking te verbeteren. Accent Onderwijsopvang heeft meerdere bijeenkomsten georganiseerd. Klik heeft presentaties gegeven aan enkele docententeams.
- *Bezoek op school* De Schakel en JMZ leggen schoolbezoeken af om over en weer elkaars werkwijze en (on)mogelijkheden beter te leren kennen. De gesprekken hebben een informeel karakter, dienen vooral ter kennismaking en vergroten het onderlinge begrip.
- *Deelname aan zorg- en adviesteam* Indien mogelijk gezien de formatie, is het voor zowel OOVV als VO-school zinvol om tijdens een ZAT-vergadering expertise uit te wisselen en elkaar te adviseren. De medewerkers van De Schakel en JMZ hebben daarom deelgenomen aan het zorg- en adviesteam (ZAT) van een aantal scholen.

8.2 Kenmerken doelgroep

De kenmerken van de doelgroep verschillen per OOVV. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de problematiek van de leerlingen die geplaatst kunnen worden, gekoppeld aan de OOVV.

	Problematiek	Soort onderwijs
Accent – internaliserend	betrekken problemen op zichzelf, meestal stil, gesloten, angsten, psychosomatisch	Vmbo-b t/m vwo
Accent – PrO	IQ 55 - 75/80, licht verstandelijk beperkt	PrO
Klik – externaliserend	concentratiestoornis, overbeweeglijkheid, agressie in woord en daad, autoriteitsproblemen.	Vmbo-b /k/ t
JMeiZ	meiden met (vermoedens van) seksueel gerelateerde problematiek	
JMoeZ	Jonge moeders of moeders in wording Problematiek externaliserend en/of internaliserend	
Schakel – externaliserend	concentratiestoornis, overbeweeglijkheid, agressie in woord en daad, autoriteitsproblemen.	Vmbo-b /k/ t
Schakel – PrO	IQ 55 - 75/80, licht verstandelijk beperkt.	PrO
Time Out – externaliserend	externaliserend: acting out, agressief, grote mond, vaak aangeleerd gedrag	Vmbo-b /k/ t

Aanmelding SO

In het schooljaar 2011 – 2012 zijn in totaal 293 leerlingen uitgestroomd uit alle OOV. Bij 45 (15%) van deze leerlingen is tijdens het verblijf in de OOV vastgesteld dat zij beter op hun plek zijn in het Speciaal Onderwijs (Cluster 4). Dat is meer dan een verdubbeling in vergelijking met het jaar ervoor. (2010 – 2011: 20 leerlingen). Voor deze leerlingen maakt de OOV, in samenwerking met de ouders en school van herkomst, een kwaliteitsdossier. Na controle krijgen leerlingen met deze dossiers in het REC voorrang bij plaatsing.

Het grootste aantal dossiers is ingediend door Time Out externaliserend.

Wat betreft de Clusterbeschikkingen: voor 15 leerlingen is de beschikking ontvangen tijdens het verblijf in de OOV. Bij de overige 30 leerlingen is de beschikking daarna ontvangen.

	Aantal ingediende kwaliteitsdossiers Cluster 4 (2011 – 2012)
Accent – internaliserend	6
Accent – PrO	1
Klik – externaliserend	9
JMeiZ	2
JMoeZ	-
Schakel – externaliserend	9
Schakel – PrO	1
Time Out – externaliserend	17

Aanvullende hulp/ondersteuning

Het is niet bekend hoeveel jongeren bij aanvang plaatsing in een OOV al in begeleiding zijn in de jeugdzorg. Tijdens het verblijf in een OOV krijgen alle leerlingen individuele begeleiding door Stek Jeugdhulp. De begeleider stelt een plan van aanpak op na een gesprek met alle betrokkenen waarin de doelen van de begeleiding zijn vastgesteld. Bijvoorbeeld:

- Wat ziet de school als gedrag dat voorwaardelijk is voor terugkeer?
- Welk gedrag moet de leerling minimaal verbeteren, ook als hij niet meer terug kan naar zijn school van herkomst?

Daarnaast hebben de hulpverleners een coördinerende rol bij het opstarten van andere hulp of toegang tot hulp binnen het netwerk. De hulpverleners zijn in overleg en afstemming met de docenten veel bezig met casemanagement. Tijdens het proces kunnen de hulpverleners voor ondersteuning terecht bij de teamleider van de OOV, de gedragswetenschapper en de teamleider van Stek Jeugdhulp.

Woonplaats en OOV

De voorafgaande beschrijving van de regio maakt duidelijk dat relatief weinig leerlingen vanuit de regio in een OOV worden geplaatst. Hier benaderen we dit van de andere kant, door bij de in een OOV geplaatste leerlingen na te gaan waar zij wonen. We beschikken over de gegevens van 161 leerlingen die in een OOV zijn geplaatst, dat is minder dan de helft van de in totaal 378 leerlingen die in 2011 – 2012 in een OOV zijn geplaatst (43%). Dit is een gevolg van de inrichting van de

registratie: de woonplaats van OOVRL-leerlingen is pas sinds het schooljaar 2012 - 2013 als afzonderlijk kenmerk geregistreerd.

Woonplaats	Aantal	Geplaatst in:
Rotterdam	130	Zie tabel hieronder
Capelle aan den IJssel	8	Klik: 3 Accent: 2 JMZ: 1 Schakel: 1 Time Out: 1
Hoogvliet	4	Time Out: 3 JMZ: 1
Ridderkerk	4	Time Out: 2 Schakel: 1 Accent: 1
Rhoon	3	Time Out: 2 Schakel: 1
Krimpen aan den IJssel	3	Klik: 1 JMZ: 1 Accent: 1
Schiedam	2	Accent: 1 JMZ: 1
Barendrecht	1	Accent
Berkel & Rodenrijs	1	Accent
Maasdam	1	Time Out
Nieuwerkerk a/d IJssel	1	Klik
Oud-Beijerland	1	Time Out
Spijkenisse	1	Time Out
Vlaardingen	1	Klik
Totaal	161	

Er zijn 31 leerlingen vanuit de regio in een OOVRL geplaatst. Daarvan vangt Time Out er 11 op, Accent vangt 7 regioleerlingen op, Klik 6 regioleerlingen, JMZ 4 regioleerlingen, Schakel 3 regioleerlingen. Naar verhouding is Time Out dus een belangrijke OOVRL voor leerlingen uit de regio.

De Rotterdamse leerlingen zijn als volgt over de OOVRL verdeeld:

	Aantal Rotterdamse leerlingen
Accent – internaliserend	15
Accent – PrO	7
Klik – externaliserend	51
JMeiZ	9
JMoeZ	4
Schakel – externaliserend en LPA	18
Schakel – PrO	6
Time Out	20
Totaal	130

Uit de tabel blijkt dat Klik een belangrijke voorziening is voor de Rotterdamse leerlingen, op afstand gevolgd door Time Out.

School van herkomst

Onderstaande tabel geeft inzicht in de school van herkomst van de leerlingen in de OOV. Ook voor deze tabel geldt dat van 161 leerlingen, oftewel 43% van het totaal aantal geplaatste leerlingen in een OOV, bekend is van welke school zij afkomstig zijn. In totaal hebben 27 schoolgemeenschappen, dan wel zelfstandige scholen meer dan één leerling geplaatst. De overige scholen hebben ieder hoogstens één leerling geplaatst.

School van herkomst (2011 – 2012)	Locatie	Aantal ll naar OOV per locatie	Totaal (alle locaties)
Accent	Accent Pro Capelle	2	4
	Accent Pro Centrum	1	
	Accent Pro Delfshaven	1	
Calvijn	Calvijn Groene Hart	3	9
	Calvijn Juliana	4	
	Calvijn Meerpaal	1	
	Calvijn Vreewijk	1	
Carré College	Carré College	7	10
	Carré College ISK	3	
Comenius	Comenius PCB	1	6
	Comenius Pelikaanweg	4	
	Comenius Rotterdam	1	
Dalton Barendrecht	--	2	2
De Toorop Mavo	--	2	2
De Waal	--	3	3
Farelcollege	--	6	6
Gemini Ridderkerk	--	3	3
G.K. van Hogendorp	--	2	2
Grafisch Lyceum	--	2	2
Hildegardis mavo	--	3	3
Ibn Ghaldoun	--	3	3
IJsselcollege	Alkenlaan	1	3
	Kanaalweg	2	
LMC PRO	Huismanstraat	1	7
	Schietbaanstraat	3	
	Talingstraat	3	
Lucia Petrus Mavo	--	2	2
Melanchthon	Kralingen	2	13
	Prinses Irene	3	
	Mathenesse	5	
	Schiebroek	3	

Nieuw Zuid	De Wielslag (ISK)	4	4
Olympiacollege	--	2	2
Palmentuin		2	2
Penta	Hoogvliet	1	3
	Oude Maas	2	
Roncalli mavo	--	9	9
Sint Montfort	--	2	2
Slinge		9	9
STC	Lloydstraat	4	9
	Waalhaven	5	
TVO	Hoofdweg	2	19
	Prinsenlaan	1	
	Tattistraat	16	
Veenoord	--	2	2
Zuiderpark	--	4	4
Scholen die 1 leerling verwijzen			12
	Totaal		161

Twaalf scholen hebben ieder één leerling hebben geplaatst: Actief College, Focus Beroepsacademie Buitenoord, Horeca Vakschool, Hugo de Groot, Krimpenerwaard College, Libanon Lyceum, mavo Delfshaven, Montessori Lyceum, Noordrand College, Overschie College, Rudolf Steiner College, Wolfert College.

Daarnaast zijn 3 leerlingen via JO&S aangemeld en één leerling via Leerplicht Capelle aan den IJssel. De grootste leverancier in 2011 – 2012 was de Thorbecke scholengemeenschap, vooral de Tattistraat. Daarna volgt de Melanchthon scholengemeenschap en het Carré College.

8.3 Aantallen

	Aantal groepen x aantal ll	Dagelijkse capaciteit (‘aantal stoelen’)	Jaar capaciteit
Accent	2 x 12 2 x 7 3LPA	41	90
KLIK	2 x 13 2 x 12	50	110
JMZ	1 x 10 1 x 11	21	46
De Schakel	1 x 7 2 x 10	27	59
Time Out	3 x 10 1 x 8	38	84
Totaal	17 groepen, gem. 10 ll per groep	177	389

- 3LPA: drie leerlingen kunnen door de Leerplichtambtenaar worden geplaatst.

- de capaciteit is berekend door de aantallen groepen met leerlingen te vermenigvuldigen met de factor 2,2 (Iedere OOV- plaats is ongeveer 2,2 keer per jaar bezet)

Gerealiseerde aantallen

De tabel geeft inzicht in het aantal daadwerkelijk geplaatste leerlingen. De OOV- benutten de capaciteit vrijwel volledig, met uitzondering van Accent en de Jonge moeders, waar de plaatsen minder zijn bezet (8 - 9 leerlingen onder de capaciteit op jaarbasis). In Accent zijn 5 PrO-leerlingen minder geplaatst dan mogelijk volgens de jaar capaciteit, in de Jonge Moeders 7 leerlingen onder de jaar capaciteit. Opvallend is de Schakel, waar men acht leerlingen boven de jaar capaciteit heeft opgevangen. Ook Time Out heeft 1 leerling boven de jaar capaciteit opgevangen.

	Jaar capaciteit	Bezetting 2011 - 2012	% bezetting
Accent	90	82	91%
Klik – externaliserend	110	107	97%
Jonge Meiden/ moeders	46	37	91%/68%
Schakel	59	67	114%
Time Out – externaliserend	84	85	102%
Totaal	389	378	97%

Duur begeleiding

De duur van het verblijf in een OOV- is alleen bekend voor de leerlingen die aansluitend uitstromen naar regulier onderwijs. 36 leerlingen (12%) zijn niet uitgestroomd naar regulier onderwijs. Zij ontbreken in onderstaande tabel.

Uit de tabel blijkt dat de verblijfsduur in de OOV- onderling weinig verschilt. Opvallend zijn de korte verblijfsduur van de PrO-leerlingen in de Schakel en de relatief lange verblijfsduur van de Jonge Moeders.

2011 - 2012	Verblijf < 6 maanden Uitstroom regulier	Verblijf > 6 maanden Uitstroom regulier	Gemiddelde verblijfsduur in weken
Accent – internaliserend.	16	6	19
Accent – PrO	8	1	19,5
Klik – externaliserend.	58	4	16
JMeiZ	7	3	19
JMoeZ	6	5	24
Schakel – externaliserend.	24	2	18
Schakel – PrO	7	0	12
Time Out – externaliserend	39	5	18
Totaal	165	27	18

Afronding en vertrek

Er zijn in totaal 293 leerlingen uit een OOVV vertrokken. Daarvan hebben 177 leerlingen (60%) de schoolloopbaan vervolgd in regulier onderwijs, hetzij in het VO, hetzij in het mbo. 36 leerlingen (12%) zijn in een andere onderwijsvorm, of ander traject verder gegaan en bijna een kwart (23%) kon vanuit de OOVV niet direct adequaat worden doorgeplaatst.

Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht, evenals een overzicht per OOVV

Uitstroom naar regulier, inclusief mbo.

Uitstroom 2011-2012	Totaal	%	Acc. - int.	Acc. PrO	Klik	JMeiZ	JMoeZ	Schakel - ext.	Schakel - PrO	Time Out
Terugkeer school herkomst	66	23%	4	4	32	2	2	5	3	14
Terugkeer school SWV	74	25%	11	2	21	5	3	13	2	17
Terugkeer school buiten SWV	3	1%		1		1		1		
MBO	34	12%	7		4	2	8	4	1	8
Totaal regulier	177	60%	22	7	57	10	13	23	6	39

Uitstroom anders dan naar regulier onderwijs.

Uitstroom 2011-2012	Totaal	%	Acc. - int.	Acc. PrO	Klik	JMeiZ	JMoeZ	Schakel - ext.	Schakel - PrO	Time Out
REC Cluster 4	10	3%	4	1	2	1		1		1
Educatief Centrum (cluster 4 en OdR)	7	2%		2	1			2	1	1
KJP/ opname residentiële voorziening.	16	5%	4	3	3	2		3		1
Ander traject	3	1%		1		2				
Totaal niet regulier	36	12%	8	7	6	5	0	6	1	3

Uitstroom overig

Uitstroom 2011-2012	Totaal	%	Acc. - int.	Acc. PrO	Klik	JMeiZ	JMoeZ	Schakel - ext.	Schakel - PrO	Time Out
Verhuisd	2	1%								2
Naar andere OOVV	12	4%		1	2			2		5
JOS / Thuis	66	23%	16	5	11	1		8	7	18
Totaal overig	80	27%	16	6	13	1		10	7	25
Totaal uit	293	100	46	20	76	16	13	39	14	67

De categorie JOS/Thuis betreft 66 leerlingen die na verblijf in een OOVV niet direct in een vervolg verder konden. Zij vielen onder de verantwoordelijkheid van JOS en/of zaten thuis. De groep bestaat voor de helft uit leerlingen van Time Out (27%) en uit de groep internaliserende leerlingen bij Accent (24%), een OOVV met externaliserende gedragsproblematiek.

In het jaarverslag staat de stand van zaken beschreven op 06 – 11- 2012. Op dat moment waren 38 van de 66 jongeren (58%) alsnog in een vorm van onderwijs geplaatst:

- 11 leerlingen zijn alsnog terecht gekomen in regulier onderwijs (VO: 2, Herstart: 3 en mbo: 6)
- 27 leerlingen zijn uiteindelijk in niet regulier onderwijs geplaatst, overwegend in Cluster 4. Vier jongeren zijn gesloten geplaatst en drie zijn in overige trajecten gekomen.
- voor 7 jongeren is geen andere oplossing gevonden. Zij zitten thuis.
- bij 21 jongeren is onbekend hoe het hen verder is vergaan

8.4 Financiering

In 2011 – 2012 hebben meerdere partijen bijgedragen aan de bekostiging van de onderwijsopvangvoorzieningen:

- Samenwerkingsverband Koers VO (Rebound-middelen),
- Stichting Projecten Speciaal Onderwijs (Herstart- en Op de Rails-middelen),
- Gemeente Rotterdam (basissubsidie OOVV en Leerplichtzitting- plaatsen),
- Ministerie van OCW/Rotterdams Offensief (regeling Plusvoorzieningen voor Overbelaste Jongeren)
- Stadsregio Rotterdam (inzet Stek Jeugdhulp in natura).
- Toeleverende scholen (eigen bijdrage voor elke geplaatste leerling).

8.5 Effect van Plaatsing

In 2003 ontstond in Rotterdam een unieke samenwerking, die elders in Nederland niet bestond en nog steeds veelal niet bestaat: bovenschoolse tijdelijke lesplaatsen in combinatie met jeugdzorg, mogelijk gemaakt door cofinanciering. In de afgelopen tien jaar hebben de onderwijsopvangvoorzieningen veel leerlingen tijdelijk kunnen opvangen, waarmee voortijdig schoolverlaten is voorkomen. De onderwijsopvangvoorzieningen vervullen hierdoor een essentiële rol in het terugdringen van het aantal thuiszitters in Rotterdam, maar ook in het ondersteunen van het VO.

Opbrengsten

De volgende opbrengsten zijn door de teamleiders van de OOVV gezamenlijk geformuleerd:

Een sterk pedagogisch klimaat, gekoppeld aan volharding

De medewerkers van de OOVV hebben een lange adem met de leerlingen in een OOVV. Ze blijven ze positief benaderen en de leerling weet dat iedere dag een nieuwe kans betekent. Dat geeft rust en ruimte om tot verandering te komen.

Goede samenwerking

De samenwerking binnen het team, tussen onderwijs en jeugdzorg verloopt goed. De introductie van ART en Systema is succesvol gebleken. Maar ook de samenwerking met partners, zoals de school van

herkomst, verloopt in de meeste OOVRededelijk tot goed. Punt van aandacht blijft het leveren van schoolwerk.

Monitoring resultaten

Het beschrijven, verder ontwikkelen en implementeren van het pedagogisch klimaat per OOVRede is een traject geweest van meerdere jaren. Dit traject is in 2012 afgerond met een interne audit, uitgevoerd door de vier teamleiders onderwijs en een (geschoolde interne) auditor van Stek Jeugdhulp. In iedere OOVRede zijn met vier functionarissen gesprekken gevoerd (hulpverleners, docenten, conciërges, secretariaat medewerkers) en met een leerling. Er zijn vragen gesteld over het pedagogisch klimaat, hoe de betreffende functionaris dat vormgeeft en hoe de leerling dat ervaart. De conclusie was positief: er kan gesteld worden dat de integriteit van het hulpaanbod is geborgd binnen de OOVRede.

Verder is steeds beter duidelijk waarheen de OOVRede-leerlingen uitstromen.

Klanttevredenheid

Rapportcijfer	Leerling (8,3)	Ouder (8,5)	School (7,7)	totaal
8 – 10	95 (77%)	105 (84%)	53 (65%)	253 (76%)
7	22 (18%)	15 (12%)	20 (24%)	57 (17%)
6	6 (5%)	5 (4%)	3 (4%)	14 (4%)
5	--	--	2 (@%)	2 (1%)
<5	1 (1%)	--	4 (5%)	5 (2%)
Totaal	124	125	82	331

Voor de ouders zijn zeer tevreden, zij geven de OOVRede een ruime 8, direct gevolgd door de leerlingen. Het gemiddelde rapportcijfer van 7,7 dat de VO-scholen van herkomst geven, ligt iets lager dan het rapportcijfer van ouders en leerlingen, maar is eveneens een mooi resultaat. Wel valt op dat de respons van de scholen laag is. Accent en JMZ hebben van ongeveer een kwart van de scholen een reactie gekregen en Schakel haalt nog net niet een vijfde (19% respons). Klik scoort bijna driekwart (72%) en Time Out ruim de helft (52% van de scholen). Het is daarom de vraag in hoeverre dit rapportcijfer een representatieve weergave van de mening van de toeleverende scholen is.

Belemmerende factoren

- Wachtlijsten. In 2011-2012 hebben van maart tot eind juni 2012 wachtlijsten bestaan voor Accent Onderwijsopvang (Praktijkonderwijs), Klik, Time Out en De Schakel (Praktijkonderwijs en externaliserend).
- Niet kunnen plaatsen op een passende plek. Voor 66 van de 393 uitgestroomde leerlingen (23%) was geen passende plek beschikbaar. Dat betekent dat bijna een kwart van de leerlingen een reëel risico loopt thuis te komen zitten.
- Niet kunnen plaatsen op de nevenvestiging zorg. Bij 45 leerlingen (merendeels afkomstig van JMZ, Schakel en Time Out) stelden de OOVRede vast dat plaatsing op een nevenvestiging zorg voor de leerling het beste zou zijn. Vier leerlingen zijn geplaatst op Calvijn Meerpaal. De overige 41 leerlingen konden niet geplaatst worden. Voor 21 leerlingen is uiteindelijk een

cluster 4-beschikking aangevraagd. De overige 20 leerlingen zijn in het regulier onderwijs geplaatst of kwamen thuis te zitten.

- Uitstroom naar Cluster 4 vanuit OOVV stijgt. Er zijn in 2011 – 2012 meer kwaliteitsdossiers (25 meer) samengesteld en van de thuiszittende leerlingen zijn er uiteindelijk 20 in Cluster 4 geplaatst, dat maakt in totaal 65 OOVV leerlingen die verder gaan in SO (22%)
- Met de huidige staf is het lastig de havo/vwo leerlingen goede onderwijskundige ondersteuning te bieden. In het nieuwe schooljaar start daarom een experiment met een camera in de VO-klas, zodat de leerling in de OOVV uitleg van zijn vakdocent kan volgen.

8.6 Discussie

Bij onderstaande overwegingen is mede gebruik gemaakt van de kennis die het NJI door de jaren heen heeft verzameld in het uitvoeren van het landelijk ondersteuningsprogramma voor reboundvoorzieningen. De inhoud van deze paragraaf komt daarmee voor rekening van het NJI.

Krachtige kenmerken

In de afgelopen jaren hebben we vanuit het NJI met veel interesse en waardering gevolgd hoe de OOVV zich gaandeweg ontplooid hebben tot toonaangevende opvangvoorzieningen voor heel Nederland. Daarbij denken we meer specifiek aan:

- De samengestelde teams, waarin medewerkers van Stek jeugdzorg en onderwijs eigen verantwoordelijkheden binnen een gezamenlijk kader vormgeven. Dit is nog steeds redelijk uniek voor Nederland (ongeveer 20% van de voorzieningen heeft een samenwerkingsrelatie met de jeugdzorg, slechts zelden gecombineerd in één team).
- Een systematisch onderhouden PDCA-cyclus. De OOVV behoren tot de weinige rebounds in Nederland die al jarenlang nagaan wat de eigen inzet oplevert, door samen met de Hogeschool Rotterdam de opbrengsten in kaart te brengen. Tevens hebben de OOVV een systematische wijze ontwikkeld voor het meten van de klanttevredenheid.
- De centrale intake, inclusief deelname van jeugdzorg en speciaal onderwijs maakt het mogelijk per leerling een goede afweging te maken en zorgt voor eenheid in het plaatsingsbeleid.
- Voorzieningen die passen bij de doelgroep. Er is voor het VO een passend en vrijwel compleet vangnet ingericht. Van groot belang vinden we de gescheiden opvangmogelijkheid voor leerlingen met een meer intrapsychische problematiek (Accent), voor leerlingen met hoofdzakelijk acting-out gedrag (Time Out en Schakel) en leerlingen uit het praktijkonderwijs (Accent en Schakel). Dit is uniek voor Nederland en met het oog op passend onderwijs essentieel.
- Een drang tot innovatie en verbetering. De medewerkers hebben een passie voor maatwerk. Dat betekent onder meer dat een training nooit 'vanzelfsprekend' wordt ingezet. Men gaat na of deze nog past bij de behoeften van de doelgroep. Zo niet, dan zoekt men naar een beter passende methodiek. Om die reden heeft bijvoorbeeld Systema intrede gedaan in Time Out. En is een afzonderlijke 'structuurklas' ingericht voor Time Out leerlingen die in een reguliere OOVV-groep moeilijk mee komen.
- Aandacht voor professionalisering. De OOVV's werken goed samen en zorgen voor gezamenlijke professionalisering door jaarlijks een studiedag met elkaar te organiseren. Voorwaarde voor resultaatgericht werken is dat er onderlinge bekendheid, contact en

afstemming en het werken op één lijn groeit. Dit is in de OOVV tijdig in concrete maatregelen omgezet, waarbij men ook de Op de Rails en Herstart medewerkers van het Educatief Centrum betreft.

- De verbreding van de doelgroep. In Nederland zijn veel voorzieningen tamelijk recent begonnen met nadenken over het combineren van middelen rebound, Op de Rails en Herstart. Dit is in Rotterdam al geruime tijd gangbaar en aangevuld met de doelgroep die past bij de Plusmiddelen. Ook dit zien we als een indicatie voor de durf en de inzet van de OOVV. Waar medewerkers van andere voorzieningen in Nederland wel eens bedenkingen uiten bij de gedachte leerlingen met zware gedragsproblemen binnen te krijgen, is dit in Rotterdam geruisloos en als vanzelfsprekend geaccepteerd.
- Een heldere en zeer bruikbare beschrijving van het pedagogisch klimaat. Als één van de eerste voorzieningen in Nederland hebben de OOVV een gezamenlijke beschrijving van het pedagogisch klimaat opgesteld en vervolgens op de eigen voorziening toegespitst. Deze beschrijving is vervolgens leidend geworden voor een aantal andere reboundvoorzieningen in Nederland.
- Grote inzet voorbij de eigen horizon. De coördinatoren van de OOVV zijn gewaardeerde deelnemers aan de kenniskring voor de regio Zuidwest die het NJI vanuit het landelijk ondersteuningsprogramma reboundvoorzieningen organiseert. Daarnaast neemt een coördinator deel aan de NJI werkontwikkelingsgroep rebound. Ook in deze groep is de OOVV-coördinator zeer gewaardeerd, met een voor de praktijk zeer relevante inbreng.

Ontwikkelpunten

Op dit moment is er geen aanleiding om tot inhoudelijke verbetering te adviseren. Organisatie en inhoudelijk programma hebben zich goed ontwikkeld.

Enkele aandachtspunten zijn al genoemd:

- De 66 uitgestroomde leerlingen voor wie niet direct een passende plek beschikbaar was.
- Het niet kunnen plaatsen op een nevenvestiging zorg
- Het stijgend aantal kwaliteitsdossiers SO

We voegen toe:

- De relatie met het VO. Het is van belang hierin duurzaam te investeren, dit vergroot het rendement van de plaatsing en meer bekendheid voorkomt onjuiste beeldvorming. Er is begonnen met schoolbezoeken en presentaties en het meten van de tevredenheid van het VO. De respons vanuit het onderwijs is echter laag. Mogelijk is hierin meer te bereiken, bijvoorbeeld door duidelijk te maken dat de mening van de school als klant van de OOVV relevant is. Laat zien hoe de opmerkingen vanuit de scholen zijn verwerkt: wat is gedaan met kritiek? En als er niets is gedaan, waarom niet?
- Een OOVV is open en uitnodigend voor docenten: bezoek je eigen leerling, kom eens kijken. Er zijn rebounds in Nederland waar bezoek van de mentor verplicht is, als deel van het programma. Doel is te komen tot een vanzelfsprekend heen-en-weer verkeer tussen voorziening en school.
- Een goede verbinding met het VO kan eveneens bijdragen aan verhoging van de kwaliteit van de schoolinterne zorgstructuur. De verworven kennis en vaardigheden in de OOVV zijn op basis van wederzijds vertrouwen in elkaars expertise steeds meer preventief in te zetten in het VO. Bijvoorbeeld door observatie op locatie en ondersteuning van leraren en teams. Dit is van belang om uiteindelijk de mogelijkheden in de basisondersteuning op de scholen

verder te vergroten. Ook het REC Rijndrecht kan hieraan een bijdrage leveren, bijvoorbeeld door de inzet van preventief ambulante begeleiding.

- De doelgroep jonge moeders heeft een wat andere vraagstelling dan de overige OOVRLeerlingen. Dit betreft een kleine, maar zeer kwetsbare doelgroep, met een hoog risico op afbreuk van de schoolloopbaan. Het is dan ook duidelijk dat deze meiden het zonder steun niet gaan redden. De vraag is echter of dit in een aparte voorziening dient te gebeuren. De volgende afwegingen zijn te maken:
  - In Rotterdam is voor deze doelgroep redelijk veel ondersteuning voorhanden. Het is na te gaan, of de OOVRLeerlingen in het bestaande aanbod zijn in te passen, eventueel met onderwijssteuning vanuit de OOVRL.
  - Is het mogelijk maatwerk op de eigen VO-school te leveren, volgens het principe thuisnabije hulp en ondersteuning? Juist deze meiden zijn gebaat bij steun in de directe omgeving. Wel is het van belang te voorkomen dat zij als gevolg van hun specifieke situatie in een isolement komen en dat maakt het van belang regelmatig 'lotgenotencontact' aan te bieden.

9 Educatief Centrum

9.1 Omschrijving

De aanpak

Het Educatief Centrum is een Cluster 4 school van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs, gevestigd in deelgemeente Delfshaven. Het Educatief Centrum biedt transitieonderwijs aan ongeveer 120 jongeren die gezien hun ontwikkelingsperspectief in aanmerking komen voor een vervolgopleiding, werk of een combinatie van beiden. De jongeren (12 tot ongeveer 20 jaar) zijn afkomstig uit het regulier onderwijs, vso-onderwijs (Cluster 4) of uit de gesloten jeugdzorg/detentie. Het Educatief Centrum biedt plaats aan ongeveer 95 leerlingen met een clusterbeschikking. Daarnaast zijn er 28 tijdelijke lesplaatsen voor leerlingen zonder clusterbeschikking, die door de CIC zijn verwezen, verdeeld over Op de Railsplaatsen binnen het Leerwerktraject en Herstartplaatsen.

Op het Educatief Centrum leren de jongeren al werkend. Bij binnenkomst ligt het accent vooral op opleiden, dat verschuift daarna steeds meer naar werken. Naar het oordeel van de Inspectie (jan. 2010) sluit het leerwerkconcept aan bij de behoefte van de jongeren.

De medewerkers stimuleren de jongeren om zich aan afspraken te houden. Dat heeft onder meer tot gevolg dat zij sterk controleren op verzuim en een lik-op-stuk beleid hanteren. Tweewekelijks overlegt men met leerplicht over de actuele verzuimgevallen en te ondernemen acties.

De jongeren werken met boeken en leermiddelen die op het Educatief Centrum voorhanden zijn. Dit geldt voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde, aardrijkskunde, geschiedenis, biologie, maatschappijleer en economie. Daarnaast kunnen de jongeren inschrijven op sportmodules, de Herstarters hebben sport standaard op het rooster staan. De leerwerkbedrijven pauzeren ieder op verschillende tijden, hetgeen rust creëert in de school, omdat er altijd kleine groepjes vrij zijn.

Overige kenmerken van de aanpak:

- Inzetten van een belonings-/fasesysteem. De jongeren behalen binnen dit systeem punten op vijf concreet geformuleerde vaardigheden en zijn hierdoor mede verantwoordelijk voor het eigen uitstroomperspectief
- Toepassen van Herstelrecht stelt veroorzakers van onrecht in staat misstappen constructief te herstellen
- Eén keer per week een groepsles Leefstijl
- Uitgaan van de eigen kracht bij het oplossen en aanpakken van problemen en het zo veel mogelijk betrekken van het eigen netwerk (ouders, maar ook jeugdzorg, reclassering)
- Leren door 'doen' is betekenisvol en motiverend voor deze jongeren

Leerwerktrajecten, inclusief Op de Rails:

Doel: in kaart brengen van de talenten, mogelijkheden, wensen en de begeleidingsbehoefte van de jongere om op basis van het zo vastgestelde ontwikkelingsperspectief vast te stellen waar de interesses en mogelijkheden van de leerling liggen. Daarna kan de jongere doorstromen naar het mbo, dan wel een branchegericht certificaat halen.

Doelgroep: jongeren met ernstige externaliserende gedragsproblemen en een door de CIC vastgestelde indicatie voor Op de Rails op het Educatief Centrum. Minimaal 15 jaar tot ongeveer 20 jaar en een IQ- ondergrens 55. Een Op de Rails traject duurt maximaal 52 weken.

Het behalen van een startkwalificatie behoort, gelet op de leerachterstanden en de ernstige gedrags- en motivatie problemen, zij het minimaal, nog steeds tot de mogelijkheden.

De jongeren starten in Experience. Hier maken ze in een oriëntatiefase, die gewoonlijk ongeveer 4 weken duurt, kennis met de regels en afspraken die gelden binnen het Educatief Centrum en in de leerwerkbedrijven. In de eerste week kiest de jongere drie leerwerkbedrijven uit waar hij interesse in heeft. Uiteindelijk gaat hij in één van deze drie bedrijven beginnen. Daarnaast brengt men in Experience de talenten, mogelijkheden en wensen van de jongere in kaart. Daartoe stelt de jongere samen met zijn trainer een POP en een PAP op. In een samenwerkingsovereenkomst legt men de afspraken en overeengekomen doelen duidelijk vast. Mede op basis van de waarnemingen van de jongerencoach van Experience groeit inzicht in het ontwikkelingsperspectief van de jongere. De onderwijs bevorderende en –belemmerende factoren in de thuissituatie, het gedrag en in de vrijetijdsbesteding weegt hij hierin mee.

De Experience periode sluit men af met een evaluatiebespreking, waar, evenals bij de intake, alle betrokkenen aanwezig zijn. Deze bespreking vindt na uiterlijk zes weken plaats. In de bespreking stelt men vast of de jongere past in een leerwerktraject, dan wel direct naar arbeid wordt toegeleid. Gaat de jongere verder in een leerwerktraject, dan levert de evaluatie aandachtspunten op die staan verwerkt in het OntwikkelingsPerspectiefPlan voor het leerwerkbedrijf waarheen de leerling uitstroomt.

Leerwerktraject

Na de oriëntatiefase stroomt het merendeel van de jongeren door naar één van de zeven leerwerkbedrijven: facilitaire dienstverlening, uiterlijke verzorging, reprobedrijf, houtwerkplaats, horecabedrijf, metaalbedrijf of sport- en fitnessbedrijf.

In de leerwerkbedrijven werkt men competentiegericht en bouwen de jongeren hun eigen portfolio op. Samen met de leerling schrijft men een perspectiefplan, waarin komt te staan welke hulp de jongere nodig heeft van zijn begeleiders om zijn toekomst vorm te geven. De bedrijfsleiders werken met de jongeren aan basisvaardigheden, zoals: op tijd komen, dragen van bedrijfskleding, opdrachten aanvaarden en kwalitatief goed uitvoeren, op de juiste manier een hulpvraag kunnen formuleren, veilig omgaan met machines, respectvol omgaan met collega's, etc. De praktijkopleiders bellen minstens één keer per week met de ouders en één keer per drie maanden evalueert men het ontwikkelingsperspectiefplan evenals het onderwijsperspectief.

De jongeren in de leerwerktrajecten volgen de training 'Jezelf de baas', waarin zij leren opkomen voor zichzelf.

Het leerwerktraject leidt niet op tot diplomering, wel wordt via een fasesysteem toegewerkt naar een positief uitstroomadvies richting een ROC. Daarnaast is het mogelijk om branchegerichte certificaten te behalen zoals VCA, digitaal rijbewijs, HACCP en IVIO's.

Arbeidstoeleidingstraject

Wanneer het leerwerktraject geen passend vervolgetraject blijkt te zijn, kan het Educatief Centrum de jongere direct naar arbeid toeleiden. In dat geval start na de oriëntatiefase een arbeidsgerichte fase, waarin bedrijfsleiders de jongeren voorbereiden op deelname aan het arbeidsproces, met aandacht voor de hiervoor genoemde basisvaardigheden. Door middel van feedback en voorbeeldgedrag krijgen de jongeren 'coaching on the job'. De jongeren lopen extern stage wanneer ze voldoen aan de daarvoor geldende voorwaarden. De vorderingen leggen zij vast in hun portfolio.

Herstart

Doel: thuiszitters (her) integreren in voortgezet (speciaal) onderwijs door hen te laten wennen aan ritme en regelmaat evenals het vaststellen van het meest passende onderwijsperspectief door IQ-onderzoek en Cito-toetsen.

Doelgroep: jongeren met een zeer diverse problematiek die minimaal 4 weken thuiszitten, in het bezit zijn van een leerplichtverklaring, in de leeftijd van 12 – 15 jaar en IQ- ondergrens 55.

Het programma is vergelijkbaar met het programma in de OOVV. De jongere leert in een op maat gesneden programma zich (opnieuw) te voegen naar een ritme in de dagbesteding en de regelmaat van het naar school gaan (op tijd komen, opbouwen van concentratievermogen). Minimaal 1x per week volgen de jongeren een training sociale vaardigheden.

De medewerkers onderzoeken welke vorm van onderwijs het beste aansluit bij de onderwijsbehoefte van de jongere. Na acht weken vindt een tussenevaluatie plaats met leerling, ouders, school van herkomst en evt. jeugdzorg. Hier worden afspraken gemaakt over de vervolgstappen. Na 13 weken krijgt de jongere een schooladvies. Na een traject van maximaal 16 weken stroomt de jongere uit naar een passende vorm van onderwijs.

Ambulante begeleiding.

De ambulante begeleiders richten zich op het begeleiden van leerlingen, op deskundigheidsbevordering bij ouders, schoolteams en SWV. Dankzij rugzakgeld (LGF) kan men specialistische modules en diensten inkopen.

Deze jongeren hebben niet alleen op school, maar vaak ook thuis een speciale aanpak nodig. Die kunnen de ambulante begeleiders bieden, dan wel de ouders naar een andere mogelijkheid verwijzen (afhankelijk van afspraken in de regio). Horizon biedt coaching van ouders in de omgang met de jongere, geeft uitleg aan familie hoe zij het gezin kunnen ondersteunen en belegt bijeenkomsten met alle gezinsleden, zodat men er gezamenlijk voor kan zorgen dat zaken verbeteren in het gezin.

Contact met ouders

De ouders zijn verplicht aanwezig bij de intake, omdat er diverse formulieren ondertekend moeten worden (waaronder de samenwerkingsovereenkomst), maar ook om kennis te maken.

Om ouderparticipatie te bevorderen, biedt men op structurele basis workshops en themabijeenkomsten aan. Deze zijn o.a. gericht op het verrijken van de Nederlandse taal, het gebruik van internet etc. De themabijeenkomsten richten zich op de belevingswereld van de jongeren en hebben een educatief karakter.

Als de jongere uitstroomt, kunnen de ouders tot zes maanden na vertrek nazorg krijgen. Afhankelijk van de vraag van de ouders, staat de betreffende discipline de ouders te woord en helpt hen waar mogelijk. Ook kunnen de ouders een beroep doen op een MDFT-therapeut.

Het Educatief Centrum hecht waarde aan de mening van de ouders over het aanbod: zij krijgen tweejaarlijks het verzoek de Evaluatie Vragenlijst Ouders in te vullen, een meetinstrument dat de klantvriendelijkheid van de school evalueert.

Nazorg bij vertrek

Geen informatie beschikbaar wat betreft de jongeren. Voor de ouders is zes maanden nazorg mogelijk.

Doelen

Algemeen: Vergroten van zelfstandigheid en toeleiden naar een duurzame plek in de samenleving. Het perspectief dat deze jongeren geboden wordt is een plaats op de arbeidsmarkt en ondersteuning bij het invullen van de vrije tijd.

De specifieke subdoelen per traject staan beschreven bij Op de Rails en Herstart.

Reden verwijzing en toeleiding

De redenen om een jongere naar Op de Rails of Herstart te verwijzen zijn divers:

- Zware gedragsproblemen en (tijdelijk) niet meer in regulier onderwijs kunnen functioneren
- Transitie van school naar vervolg: wat past bij deze leerling? Werk of een vervolopleiding?
- Langdurig thuiszitten (meer dan vier weken)

Er vindt altijd een intakegesprek plaats, waarbij de jongere, diens ouders/ verzorgers, eventuele voogd en/of andere hulpverleners aanwezig moeten zijn. Er wordt bij de aanmelding een aanmeldossier samengesteld

Niet toelaatbaar / afwijzingen

De CIC beschikt over informatie welke leerlingen waarom niet toelaatbaar zijn geacht voor de OOV of het Educatief Centrum.

Kwalificatie personeel

In het Educatief Centrum werkt een multidisciplinair team met 7 bedrijfsleiders, 2 assistent bedrijfsleiders, docent, trainer Experience, gedragswetenschapper, maatschappelijk werker/MDFT-therapeut (multidimensionale familietherapie), een jobcoach, en een uitstroomcoördinator.

Alle bedrijfsleiders zijn getraind in de Radarmethode, een door Horizon ontwikkelde methode die goed aanslaat in Cluster 4 onderwijs.

9.2 Kenmerken doelgroep

De kenmerken van de doelgroep staan onder de aanpak beschreven.

Aanvullende hulp/ondersteuning

Voor de jongere en het gezin kan het Educatief Centrum multidimensionale familietherapie (MDFT) inzetten door een MDFT-therapeute van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs. Deelname is op vrijwillige basis. De therapie vindt plaats binnen het Educatief Centrum.

Woonplaats

In het schooljaar 2011 – 2012 is van 25 leerlingen die vanuit het VO naar de tijdelijke lesplaatsen van het Educatief Centrum zijn verwezen de woonplaats bekend. De leerlingen komen vrijwel allemaal uit Rotterdam.

Woonplaats	Aantal
Rotterdam	21
Capelle aan den IJssel	2
Hoogvliet	1
Rhoon	1

Totaal	25
---------------	-----------

School van herkomst

Van 25 in het Educatief Centrum geplaatst leerlingen is bekend van welke VO-school zij afkomstig zijn:

School van herkomst	Locatie	Aantal II naar EC per locatie	Totaal (alle locaties)
Accent	Accent Pro Capelle	1	4
	Accent Pro Centrum	1	
	Accent Pro Delfshaven	1	
	Accent Pro Hoogvliet	1	
Carré College	Carré College	4	4
De Waal	--	1	1
Farelcollege	--	1	1
Gemini Ridderkerk	--	2	2
Horeca Vakschool	--	3	3
Lucia Petrus Mavo	--	2	2
Mavo Delfshaven		1	1
Nieuw Zuid	Olympiaweg	1	1
Roncalli Mavo	--	1	1
STC	Lloydstraat	1	1
TVO	Hoofdweg	1	1
Zuiderpark	Zuiderpark	1	2
	Zuiderpark ISK	1	
JO&S		1	1
	Totaal	25	25

Naar verhouding zijn de grootste leveranciers aan het Educatief Centrum Accent en het Carré College.

9.3 Aantallen

Streefaantal en gerealiseerde aantallen

	± Aantal leerlingen op jaarbasis	Dagelijkse capaciteit 2011 - 2012	Toebedeelde plaatsen	Totaal met uitgestroomde leerlingen	% Jaar bezetting cumulatief
Herstart	20	8	9	19	95%
OdR	13	13	13	24	185%

Afronding en vertrek

Voor een leerling die vertrekt uit het Educatief Centrum staan de volgende opties open:

- Vervolgonderwijs in VO (leerlingen 12 – 15 jaar)
- Vervolgonderwijs in het mbo (BOL of BBL) (vanaf 15 jaar)
- Arbeidsgerichte leerweg: arbeidstraining in combinatie met arbeidstoeleiding (leerlingen 15 – 20 jaar)
- Instroom op de arbeidsmarkt (incidenteel)
- In overleg met de jongere zoekt men een ander passend traject

Een traject binnen het Educatief Centrum kan voortijdig tot een einde komen, wanneer een jongere zich herhaaldelijk niet aan de vastgestelde doelen en/of afspraken houdt.

De uitstroomcoördinator onderhoudt het contact met scholen, stageplaatsen, intermediairs en bedrijven. In overleg met de jongere zoeken zij samen een geschikte stagplaats. Hij begeleidt de jongere naar een functie op de arbeidsmarkt en realiseert, in samenwerking met de ambulante dienst van Horizon, de overstap naar vervolgonderwijs.

Er zijn geen afzonderlijke uitstroomcijfers bekend van de Op de Rails en Herstart leerlingen.

	Uitstroom EC totaal 2011 – 2012	Uitstroom EC totaal 2010 - 2011
Mbo	34 (61%)	12 (19%)
arbeid	2 (4%)	2 (3%)
VSO	9 (16%)	32 (50%)
VSO PI	4 (7%)	8 (13%)
Ontheffing Leerplicht	7 (12%)	10 (16%)
	56	64

In vergelijking met het voorafgaande schooljaar heeft een opvallend sterke verschuiving plaatsgevonden van uitstromen naar VSO naar nu mbo. Het komt slechts incidenteel voor dat een jongere direct gaat werken. Het aantal afgegeven ontheffingen leerplicht blijft ongeveer hetzelfde.

9.4 Relatie met de OOV

De OOV plaatsen incidenteel leerlingen in het Educatief Centrum (in het schooljaar 2011 – 2012 zijn vanuit de OOV 3 leerlingen naar het Cluster 4 onderwijs van het Educatief Centrum vertrokken en 4 leerlingen naar het Op de Rails traject, in totaal 2% van de uit de OOV vertrokken leerlingen)

9.5 Effect van Plaatsing

Over de effecten van plaatsen in Op de Rails en Herstart binnen het Educatief Centrum zijn geen gegevens beschikbaar.

9.6 Discussie

Bij onderstaande overwegingen is mede gebruik gemaakt van de kennis die het NJI door de jaren heen heeft verzameld. Niet alleen op het terrein van reboundvoorzieningen, maar ook in

onderwijszorgarrangementen en in bredere zin de samenwerking onderwijs - zorg. De inhoud van deze paragraaf komt daarmee voor rekening van het NJI.

Krachtige kenmerken

Met de inrichting van het Educatief Centrum is een waardevolle aanvulling tot stand gekomen, waardoor momenteel een redelijk compleet vangnet bestaat voor leerlingen die in het reguliere VO (tijdelijk) niet meer meekomen. Het samenwerkingsverband Koers VO heeft op deze wijze een continuüm in de ondersteuning tot stand gebracht, met diagnostiek en integrale indicatiestelling, (preventief) ambulante begeleiding en onderwijsondersteuning, inclusief combinatieprogramma's van onderwijs en jeugdzorg.

In meerdere opzichten biedt het Educatief Centrum een belangrijke aanvulling binnen dit continuüm van onderwijsondersteuning:

- De arbeidsmarktgerichte invulling van de Op de Rails trajecten voor leerlingen bij wie duidelijk is dat zij zich niet meer thuis voelen in regulier onderwijs. Tijdelijke lesplaatsen zijn in Nederland traditioneel gericht op terugkeer naar regulier onderwijs. Maar dit is niet onder alle omstandigheden of voor alle leerlingen de beste, dan wel meest haalbare optie. Het Educatief Centrum biedt een aantrekkelijk alternatief voor een categorie leerlingen voor wie anders geen oplossing voorhanden is binnen het samenwerkingsverband. Het risico op thuiszitten is groot en daaruit volgt voor het samenwerkingsverband een risico op een negatieve opmerking door de Inspectie voor het Onderwijs. Nog afgezien van de onwenselijkheid van deze situatie voor de jongeren om wie het hier gaat.
- Het Educatief Centrum is in staat delinquente jongeren en jongeren die na een justitieel verblijf moeilijk de weg terug vinden in regulier onderwijs binnen te houden en hen aantrekkelijk onderwijs te bieden.
- Het Educatief Centrum is momenteel de enige plek binnen het samenwerkingsverband waar thuiszitters geleidelijk tot re-integratie in het onderwijs kunnen komen, dan wel worden toegeleid naar een leerwerktraject.

Krachtige kenmerken zijn verder de aandacht voor intensieve samenwerking met ouders en de mogelijkheid een MDFT-therapeut in te kunnen zetten.

Ontwikkelpunten

Vanaf 1 augustus 2014 verandert de financieringssystematiek voor Op de Rails en Herstart. Beide voorzieningen houden op te bestaan als zelfstandige 'labels'. De gelden voor Op de Rails en Herstart gaan op in het budget lichte zorg, waarvan de omvang voortaan is bepaald op basis van het aantal vmbo-leerlingen in leerjaar 3 en 4. Het landelijke beheer van deze plaatsen door de stichting projecten speciaal onderwijs vervalt en het is aan het bestuur van het samenwerkingsverband om te besluiten of zij deze tijdelijke lesplaatsen wil behouden en zo ja, in welke vorm.

Gewoonlijk gaat alle aandacht uit naar versterking van en terugleiden naar regulier onderwijs. Dat zou ertoe kunnen leiden dat de aandacht, inclusief budgettering, voor het arbeidsmarktgerichte onderwijs achterblijft, evenals voor het re-integreren van thuiszitters. Dat zou een onwenselijke ontwikkeling zijn. De afgelopen jaren hebben duidelijk gemaakt dat thuiszitters een specifieke benadering vragen om het thuiszitten te beëindigen.

Wat betreft de arbeidstoeleiding van de Op de Rails leerlingen is het volgende te overwegen:

- Analyse van recente data: hoeveel Op de Rails leerlingen van het Educatief Centrum keren terug in regulier onderwijs en hoeveel stromen uit naar een leerwerktraject of arbeidstoeleiding?

- Indien het merendeel verder gaat in een leerwerktraject of arbeidstoeleiding is te overwegen de 'omweg' via Op de Rails te vermijden en deze leerlingen direct te plaatsen.
- Behoud Op de Rails voor de leerlingen bij wie het vermoeden van een mogelijkheid op terugkeer in regulier bestaat.

10 Projecten speciaal onderwijs junior

In de brochure 'Een passend onderwijsprogramma voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs' is beschreven dat de Herstart en Op de Rails projecten deel kunnen uitmaken van het OPDC nieuwe stijl. In de toekomst ontvangen de SWV VO de middelen voor beide projecten, die momenteel vanuit OCW via het landelijk bureau (Projecten Speciaal Onderwijs te Utrecht) verdeeld worden.

Daarbij is te bedenken dat op grond van het leeftijds criterium een deel van de middelen besteed wordt aan leerlingen in het basisonderwijs:

- Het Herstart project richt zich op thuiszitters vanaf 5 jaar
- Het Op de Rails project richt zich op leerlingen met gedragsproblematiek vanaf 10 jaar.

Volgens landelijke gegevens van de Projecten Speciaal Onderwijs gaat momenteel 25% van het budget voor Herstart leerlingen naar het basisonderwijs en 18% van het budget voor de Op de Rails leerlingen.

Voor Koers VO geldt dat Herstart en Op de Rails zijn geïntegreerd in de OOVV, dan wel in het Educatief Centrum (zie hiervoor).

Daarnaast is echter te bedenken dat ook basisschoolleerlingen aanspraak hebben op deze middelen (tenzij de overheid de regeling alsnog aanpast). Het verdient dan ook aanbeveling binnen het samenwerkingsverband de stand van zaken wat betreft Herstart en Op de Rails voor leerlingen tot 12 jaar vast te stellen.

Ten tijde van de inventarisatie (voorjaar 2013) is binnen Koers VO één initiatief bekend, dat we kort beschrijven.

10.1 Herstart en Op de Rails junior

Dit project is in het schooljaar 2008 – 2009 gestart. Het is voortgekomen uit een intensieve samenwerking tussen De Pilot (Cluster 4 school) en WSNS IJssel & Lek. Aanmeldingen verlopen via de vestiging van de Pilot in Rotterdam, waar de Op de Rails en Herstart junior plaatsen zijn gehuisvest. Er zijn 14 plaatsen, merendeels Herstartplaatsen, verdeeld over twee onderwijsgroepen.

Over Herstart junior:

Herstart junior heeft twee doelstellingen: bepalen welke school het beste past bij iedere thuiszitter tot 12 jaar en het kind leren wennen aan school.

Plaatsing is mogelijk wanneer een leerling meer dan vier weken thuiszit, zonder uitzicht op plaatsing op een school, bekend is bij een leerplichtambtenaar en geen indicatie voor speciaal onderwijs heeft, of in een traject zit om deze te verkrijgen.

Na plaatsing volgt de leerling een programma op maat van maximaal 16 weken. Daarin staat het omgaan met dagritme en regelmaat centraal, zodat de leerling na afloop weer in staat is onderwijs te volgen dat bij hem past. Dat kan soms speciaal onderwijs zijn. Wanneer dat aan de orde is, schakelt men de Commissie van Indicatiestelling in. In ieder geval bemiddelt Herstart junior aan het eind van het traject bij de (her)plaatsing op een school.

Over Op de Rails junior

Op de Rails junior heeft een helder doel: terugkeer naar school van leerlingen die gedragsproblemen op school vertonen, waardoor conflicten ontstaan tussen leerling, school en/ of medeleerlingen.

Plaatsing is mogelijk wanneer een leerling structurele gedragsproblemen heeft, zonder dat er sprake is van een geclassificeerde stoornis. De leerling volgt regulier basisonderwijs (dus inclusief sbo) en heeft meer zorg en aandacht nodig dan de huidige school kan bieden. De leerling is 10 jaar of ouder en heeft geen indicatie voor Speciaal Onderwijs en zit evenmin in een traject om deze te verkrijgen. Na plaatsing volgt de leerling een onderwijsprogramma met veel persoonlijke aandacht en begeleiding en met duidelijke regels en afspraken.

Het onderwijsprogramma van Op de Rails junior duurt maximaal een jaar, maar kan ook een paar maanden duren. In die tijd wordt onderzoek gedaan naar het gedrag van de leerling. Soms blijkt dan dat speciaal onderwijs beter bij de leerling past. In dat geval schakelt Op de Rails junior de Commissie voor de Indicatiestelling in. Aan het eind van het programma bemiddelt Op de Rails bij het vinden van een geschikte school.

Financiering

- Landelijke projectgelden, uitgekeerd door de stichting projecten speciaal onderwijs
- Bijdrage van de gemeente Capelle aan den IJssel

Uitstroom:

In de eerste twee jaren van het project Op de Rails en Herstart junior is het gelukt alle leerlingen te plaatsen:

- in regulier (basis)onderwijs,
- dan wel in speciaal (basis)onderwijs.

In het schooljaar 2010 – 2011 is het uitplaatsen naar speciaal onderwijs moeilijker geworden.

Na vertrek is gedurende een jaar terugplaatsingsbegeleiding mogelijk.

10.2 Discussie

Ook voor de beide junior projecten geldt dat vanaf 1 augustus 2014 de financieringssystematiek verandert omdat Op de Rails en Herstart ophouden te bestaan als zelfstandige 'labels'. De gelden voor de junior projecten gaan eveneens op in het budget lichte zorg van het samenwerkingsverband passend onderwijs VO. Daarna is het aan het bestuur van dit samenwerkingsverband om te besluiten of zij deze tijdelijke lesplaatsen wil behouden en zo ja, in welke vorm. Een deel van de middelen overmaken aan het samenwerkingsverband passend onderwijs PO kán ook een beslissing zijn (vanuit het oogpunt van de mogelijke uitvalproblematiek bij de overgang po-vo).

Dat brengt het samenwerkingsverband VO in de merkwaardige positie dat zij onderwijsopvang (inclusief afspraken over diagnostiek en toewijzing) moet/kan financieren voor een categorie leerlingen die op dat moment wat betreft de school van herkomst feitelijk onder een samenwerkingsverband passend onderwijs PO valt.

Wel is duidelijk dat vroegtijdig inzetten van hulp zeer effectief is. Dat maakt de junior projecten van grote preventieve waarde in het behouden van leerlingen voor onderwijs dat bij hen past en het voorkomen van thuiszitten. En daarvan zal uiteindelijk ook het VO profiteren.

11 Discussie

Onderstaande discussie is geschreven op basis van de inventariserende ronde langs de voorzieningen in de regio rondom Rotterdam. Vanuit het NJI besluiten we met enkele algemene opmerkingen, met als doel input te geven bij de aanstaande discussie in het Samenwerkingsverband Koers VO over het inrichten van een 'OPDC nieuwe stijl'.

11.1 Plussen en minnen in de regio

Alles overziende maakt de inventarisatie duidelijk dat in de regio Rotterdamgoed uitgewerkte en goed onderbouwde initiatieven bestaan. Ze zijn zeer uiteenlopend van aard en opzet, maar hebben allen gemeenschappelijk dat zij voor het reguliere VO een belangrijke ondersteunende rol vervullen. Zonder de voorzieningen in de regio zouden zonder twijfel meer leerlingen verloren gaan voor onderwijs, dan wel (waar mogelijk) naar een OOVV worden verwezen. Het is echter zeer de vraag of zij daar aan zouden komen, dan wel of de ouders met een verwijzing zouden instemmen. Datzelfde geldt voor de OOVV en de onderwijsopvang in het Educatief Centrum. Zonder deze mogelijkheid zouden veel leerlingen geen kans maken op een startkwalificatie en uit het onderwijs vertrekken of afstromen.

Krachtige kenmerken van de regionale voorzieningen zijn momenteel:

- Een ontwikkeling die past bij de behoefte van school en leerling populatie. Leraren en school 'geloven in' de voorziening en zij zijn er intensief bij betrokken. Dat maakt dat de medewerkers van de tijdelijke lesplaatsen vertrouwd en welkom zijn en dat de leraren bereid zijn feedback aan te nemen.
- De initiatieven bevorderen onderlinge contacten en samenwerking, zoals in Capelle aan den IJssel en Krimpen aan den IJssel, waar twee vergelijkbare initiatieven zijn ontstaan die van elkaar leren en samen optrekken.
- Een goede regionale spreiding, zodat ook regio's die de OOVV niet of nauwelijks bereikt, toch voorzien zijn van kwalitatief goede ondersteuning in geval van handelingsverlegenheid op school.

Wat kan nog beter in de regio?

- De voorzieningen werken weliswaar intensief samen met de schoolomgeving, maar lijken nog weinig *structurele* verbinding hebben 'naar buiten', met partners uit de omgeving, zoals jeugdzorg, lokale ondersteuning en/of ambulante mogelijkheden die in het SO voorhanden zijn (op basis van casuïstiek vindt wel samenwerking plaats).
- Leerlingen hebben niet, zoals in Rotterdam, automatisch een indicatie jeugdzorg. Is bij een leerling in de rebound, of in het ondersteuningstraject op school de noodzaak vastgesteld jeugdzorg in te schakelen, dan begint een aanvraag indicatie jeugdzorg helemaal vooraan. Dit betekent dat in de ondersteuning van de leerling een multidisciplinaire (integrale) aanpak, zoals wel van toepassing op OOVV-leerlingen, momenteel niet mogelijk is. Het zou een enorme stap voorwaarts zijn, indien deze regeling (waar nodig) ook in de regio ingevoerd kan worden.
- De regionale voorzieningen bevinden zich aan de rand van het werkgebied van Koers VO. Dat betekent dat een aantal van hen met grensverkeer te maken heeft. De woonplaats van de leerling is niet relevant, zolang de ondersteuning beperkt blijft tot onderwijsopvang op de eigen locatie. Dat wordt echter anders wanneer deze leerlingen een beroep gaan doen op een

OPDC, hetzij in de regio, hetzij in de stad. In dat geval is samen met de collega samenwerkingsverbanden uit de regio na te denken over de voorwaarden waaronder men over en weer leerlingen van elkaar plaatst. Hiervoor bestaan in Nederland meerdere oplossingen:

- Gesloten beurzen regeling: plaatsingen streept men tegen elkaar weg naar het motto van wederzijdse tegemoetkoming. ('ik neem er één van jou, jij neemt er één van mij')
- Afspraken over een kostprijs. Een plaatsing bij een collega heeft een prijskaartje. Het plaatsende SWV komt op voor de kosten.
- Geen regeling. Er zijn samenwerkingsverbanden die de deur dichthouden. Zij plaatsen uitsluitend leerlingen uit het eigen samenwerkingsverband.

Bijlage 1: Overzichtstabel

	IJssel College	Krimpener waard College	Penta College	DOJ Hoeksche Waard	Maxima College	Onderwijs opvang (OOVR)	Educatief Centrum	Op de Rails en Herstart Junior
Accent op groep of traject	traject	traject	groep	groep	groep	groep	Groep en traject	Groep
Aantal plaatsen (capaciteit)	wisselend	wisselend	6 - 8	8 - 10	26	177	28 (tevens bepaald door SPSO en CIC) 13 OdR en 15 Herstart	2 (OdR) 12 (Herstart) (tevens bepaald door SPSO)
Tijd in de voorziening per week	Naar behoefte	Naar behoefte	Fasebepaald. Hele schooldag – deeltijd in afbouw en terugkeer	Vier dagen per week	Fasebepaald. Hele schooldag – deeltijd in afbouw en terugkeer	Fasebepaald. Hele schooldag – deeltijd in afbouw en terugkeer	Fasebepaald Vaste groepen, daarna leerwerktraject / arbeidstoeleiding (OdR), of uitstroom (Herstart)	Hele schooldag
Personeel VO-onderwijs kwalificatie	ja	nee	ja	nee	nee	Ja en nee	Ja (VSO)	Nee (bao)
Ll wonen in werkgebied Koers VO (schatting)	90%	61%	100%	85%	90%	100%	100%	90%
Onderwijsniveau	Vmbo- kb/bb met lwoo en vmbo-t t/m	Vmbo-t havo en vwo	Vmbo- kb/bb met lwoo incidenteel:	Overwegend Vmbo- kb/bb met lwoo	Vmbo- kb/bb met lwoo	Pro Vmbo-kb/bb t/m havo/vwo	Cluster 4	Basisonderwijs/ speciaal onderwijs

	havo/vwo		vmbo-t					
Leeftijd (meest voorkomend)	13 – 14 jaar	14 – 16 jaar	12 – 13 jaar	14 – 16 jaar	13 – 15 jaar	13 - 16	15 – 17 (OdR) 12 – 15 (Herstart)	10 – 12 (OdR) 5 – 12 (Herstart)
(Gewenste) bezetting p.j.	40	Wisselend (65 in 2011 – 2012)	40	Wisselend (jaarlijks 18 of 19, inclusief 2 – 3 ll van Goeree	Wisselend. (groep én ambulant)	389	Niet bekend (Odr) 33 (Herstart)	2 (OdR) 26 (Herstart)
Verblijfsduur	Streven: 12 weken. Regelmatig: heel schooljaar	Wisselend. Max. 24 weken	12 weken	24 - 36 weken	wisselend	Gem. 18 weken	Max. 52 weken (OdR) Max 16 weken (Herstart)	Max. 52 weken (OdR) Max 16 weken (Herstart)
Uitstroom	eigen school	60% eigen school, 14% vertrek na eindexamen	eigen school	eigen school	?	61% regulier (VO en mbo) 11% niet regulier of opgenomen 5% overig 23% JOS/ zit thuis	Cluster 4 Arbeid Regulier VO (klein aandeel)	Regulier (basis)onderwijs Speciaal (basis)onderwijs
Verwijzing naar OOVR	Was en is zeer incidenteel	Verminderd tot 1 à 2 jaarlijks	Was en is zeer incidenteel	niet	Was en is zeer incidenteel	nvt	nee	nee

Het Nederlands Jeugdinstituut: hét expertisecentrum over jeugd en opvoeding

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroei problemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Wilt u meer weten over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen, dan kunt u terecht op onze website www.nji.nl.

Wilt u op de hoogte blijven van nieuws uit de jeugdsector? Neem dan een gratis abonnement op onze digitale *Nieuwsbrief Jeugd*.